

Onsdagen den 31 mars

Kl. 19.30

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Föredrogs

Inrikesutskottets betänkande

1975/76:35 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller vissa anslag inom finansdepartementets verksamhetsområde m. m. jämte motioner

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Åtgärder för invandrare, m. m.

Föredrogs inrikesutskottets betänkande 1975/76:36 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner.

Fru TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 3 (Åtgärder för flyktingar)

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 13 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Leijon under punkten D 2 (s. 136–138) föreslagit riksdagen att till Åtgärder för flyktingar för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 32 325 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975/76:2031 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att ett samrådsorgan för flyktingfrågor inrättades.

Utskottet hemställde

1. beträffande samrådsorgan för flyktingfrågor att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2031, yrkandet 2,
2. att riksdagen till Åtgärder för flyktingar för budgetåret 1976/77 skulle anvisa ett förslagsanslag av 32 325 000 kr.

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

Reservation hade avgivits
beträffande samrådsorgan för flyktingfrågor

1. av herrar Oskarson (m) och Strindberg (m) som ansett att utskottet under I bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2031, yrkandet 2, gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Punkten 4 (Åtgärder för invandrare)

Regeringen hade under punkten D 3 (s. 138–160) föreslagit riksdagen att till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 575 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:861 av fröken Rogestam (c) och herr Ekinge (fp), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att ge regeringen till känna vad som anförts om rätt för invandrar- och minoritetsorganisationer med medlemmar från flera länder att erhålla verksamhetsbidrag,
2. att under anslaget D 3 (bilaga 13), Åtgärder för invandrare, föreslaget bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet uppräknades med ytterligare 560 000 kr. till sammanlagt 2 360 000 kr.,

1975/76:2031 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) begärdes att riksdagen uttalade att i samband med arbetsmarknadsinformation för invandrare upplysning också borde ges om kollektivanslutningen och dennas innebörd och

1975/76:2130 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga yrkandet 2 begärdes att riksdagen till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1976/77 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 822 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 8 397 000 kr.

Utskottet hemställde

1. beträffande verksamhetsbidrag till vissa organisationer att motionen 1975/76:861, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
2. beträffande information om kollektivanslutning till politiskt parti att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2031, yrkandet 1,
3. beträffande medelsanvisningen att riksdagen med avslag på motionerna 1975/76:2130, yrkandet 2, och 1975/76:861, yrkandet 2, till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 7 575 000 kr.

Reservationer hade avgivits

beträffande bidrag till Stiftelsen Invandrartidningen

2. av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Carlström (fp) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

beträffande verksamhetsbidrag till vissa organisationer

3. av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Nilsson i Tvärålund (c), fru Jonäng (c) samt herrar Granstedt (c), Rämgård (c) och Carlström (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:861, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförts,

beträffande projektbidrag till tidningar och tidskrifter

4. av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Carlström (fp) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

beträffande information om kollektivanslutning till politiskt parti

5. av herrar Oskarson (m) och Strindberg (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2031, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförts,

beträffande medelsanvisningen

6. under förutsättning av bifall till reservationen nr 3

av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Nilsson i Tvärålund (c), fru Jonäng (c) samt herrar Granstedt (c), Rämgård (c) och Carlström (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:861, yrkandet 2, och med avslag på motionen 1975/76:2130, yrkandet 2, samt med anledning av propositionens förslag till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 8 135 000 kr.,

7. under förutsättning av bifall till reservationerna nr 2, 3 och 4

av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Carlström (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:861, yrkandet 2, och 2130, yrkandet 2, samt med anledning av propositionens förslag till åtgärder för invandrare för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 8 957 000 kr.

Punkten 6 (Övriga frågor)

Vid denna punkt hade behandlats de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1975/76:336 av fru Tillander (c) och herr Olsson i Sundsvall (c),

1975/76:378 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, c, fp),

1975/76:2146 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari begärdes

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om att en utredning tillsattes, i vars direktiv borde ingå att kartlägga förekomsten av diskriminering av invandrare vad gällde typer av arbete, löneförhållanden, anställningsvillkor, arbetsmiljö och övriga arbetsrättsliga problem, varvid särskild tyngdpunkt borde läggas på de invandrare som var anställda i tunga och slitsamma yrken.

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

2. att riksdagen beslutade uttala att åtgärder borde vidtas för en avsevärd ökning av tillgången på tolkar med specialkunskaper, främst inom sjukvården, rättsväsendet och den sociala servicen.

Utskottet hemställde

1. beträffande invandrrådets sammansättning att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:336,

2. beträffande utredning om invandrarnas situation på arbetsmarknaden att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2146, yrkandet 1,

3. beträffande tillgången på tolkar att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2146, yrkandet 2,

4. beträffande kunskaper i språk som merit vid tjänstetillsättning att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:378.

Reservationer hade avgivits

beträffande invandrarnas situation på arbetsmarknaden

8. av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2146, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde,

beträffande tillgången på tolkar m. m.

9. av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1975/76:2146, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Invandrarna utgör en viktig tillgång för vårt land. Jag tror att det är nödvändigt att all politik som rör invandrarna utgår från detta faktum. Invandrarna är en viktig tillgång för oss inte bara som en i och för sig nödvändig arbetskraft – vi skulle haft stora svårigheter att klara av vårt arbetskraftsbehov utan den invandring som förekommit – utan också genom den kulturella stimulans som de fört med sig till vårt land. Genom invandrarna har impulser, idéer och traditioner från många håll i världen förts till oss och berikat vår kultur. För alla tillgångar gäller att man måste ta vara på och vårda dem – det gäller även i fråga om våra invandrare.

I Sverige har vi alltid avvisat gästarbetarprincipen. I många länder ser man invandrare som ett slags arbetskraftsreserv som man kan kalla in när man har behov av dem och skicka hem igen när man inte har behov av dem. Den typen av politik har vi avvisat i Sverige. I vårt land utgör invandrarna välkomna invånare för kort eller lång tid. Om denna inställning skall bli en realitet måste man ställa vissa viktiga krav på vår invandringspolitik. Vi måste se till att invandrarna får en god utbildning i svenska och nödvändiga yrkeskunskaper så att deras ställning på arbetsmarknaden blir lika stark som den som infödda svenskar har.

Vi måste se till att invandrarna får fullgoda kunskaper om vilka rät-

tigheter de har i Sverige. Vi måste underlätta för dem att anpassa sig till det svenska samhället. Men samtidigt måste vi också ge dem goda möjligheter att bevara och utveckla den egna kulturen och de egna traditionerna. Ett betydande arbete har lagts ned av statliga, regionala och kommunala myndigheter för att hjälpa invandrarna i deras situation i Sverige.

Jag tror man får säga att svensk invandringspolitik på ett positivt sätt skiljer sig från vad som förekommer i de flesta länder. Den kommunala rösträtt för invandrare som är ett faktum fr. o. m. höstens val ser jag som ett tecken på det ömsesidiga förtroende som finns och måste finnas mellan invandrarna och det svenska samhället. Jag vill också gärna säga att det var med stor tillfredsställelse som vi i centerpartiet noterade att det gick att genomföra den kommunala rösträtten, eftersom det var en fråga som vi länge drev från centerns sida.

De allra flesta invandrarna har kommit till Sverige utan något direkt tvång. De har kommit för att söka arbete och för att få sin utkomst här. Men för en viktig grupp invandrare har resan till Sverige inneburit något av en tvångssituation. Det gäller de flyktingar som har sökt sig hit. Vi vet att det förekommer förtryck och förföljelse runt om i världen. Då är det viktigt att vi här i Sverige, som bor i ett rikt och fridfullt land, har en generös attityd gentemot de flyktingar som söker sig hit. Vi måste anstränga oss till det yttersta för att ta emot de människor som har förlorat sitt eget hemland och som nu vill försöka finna ett nytt här i Sverige. Och för både flyktingar och andra invandrare gäller, att när vi tar emot dem måste vi också kunna erbjuda dem en positiv tillvaro i form av arbete, bostad och möjligheter till mänskliga kontakter av olika slag. Därför måste vi se till att vi har flexibla resurser för att ta hand om flyktingarna. Vi kan inte från ett år till ett annat förutse vilka krav som omvärlden kommer att ställa på vår förmåga att ta hand om flyktingar. Då måste vi ha stora möjligheter att improvisera, att tillgripa nödlösningar av olika slag och att visa stor smidighet. De anslag som finns på detta område är också utformade så att möjligheter föreligger att satsa ytterligare resurser, om verkligheten skulle göra detta nödvändigt.

Men det är också viktigt att vi har en smidig beslutsapparat när det gäller flyktingar av olika kategorier, oavsett om de är flyktingar av politiska, religiösa eller andra skäl. Ett mycket aktuellt fall har varit den stora strömmen av assyrier; framför allt har det gällt min hemkommun Södertälje. Det har satts in stora resurser från alla instanser för att underlätta assyriernas situation, men man kan ändå konstatera att den långa väntetid som de fick genomleva innan det avgjorts om de fick stanna i Sverige eller om de skulle skickas tillbaka till de osäkra förhållanden som de kom ifrån innebar oacceptabla påfrestningar. Därför ser jag det som ett oeftergivligt krav för framtiden att vi får snabbare handlägningsrutiner för sådana här flyktinggrupper, så att deras problem kan få en god lösning inom rimlig tid. Det bör också finnas möjligheter att

tillfälligt lösa deras situation med hjälp av tillfälliga arbetstillstånd för att åtminstone göra väntetiden rimligare och drägligare för dem.

När det gäller åtgärder för invandrare i allmänhet innebär budgetpropositionen kraftigt ökade anslag på en lång rad punkter. Det är både positivt och nödvändigt. På punkt måste vi trots detta från centerpartiets sida konstatera att regeringens förslag är helt otillfredsställande. Det gäller posten Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer. Detta anslag är för innevarande budgetår 1,6 milj. kr. Regeringen har föreslagit att anslaget skall höjas med 200 000 kr. Invandrarverket har äskat en ökning med 760 000 kr.

Invandrarorganisationerna har en mycket viktig uppgift att fylla. Den är viktig när det gäller kontakten mellan invandrarna och det svenska samhället, och den är också viktig för invandrarnas möjligheter att bevara och vidareutveckla sitt eget kulturarv. Den är vidare viktig för sammanhållningen och för bevarandet av identiteten hos invandrarna själva.

Vi vet att de resurser som f. n. står till invandrarverkets förfogande för bidrag till organisationer bara räcker till en bråkdel av alla de organisationer som borde komma i fråga. Även med den ökning som regeringen föreslagit kommer flertalet organisationer att ställas utanför, om man vidhåller invandrarverkets målsättning att ge ett något så när ordentligt bidrag till varje organisation som får sådant, och det tycker jag är en riktig princip.

Vi hade i inrikesutskottet att behandla en motion av fröken Rogestam och herr Ekinge, där det föreslagits att invandrarverket skulle få den ökning man där själv äskat. Jag tror att det är ett viktigt och nödvändigt krav, och vi har också i en reservation anslutit oss till det förslaget. Jag yrkar bifall till denna reservation.

När det gäller posten Projektbidrag till tidningar och tidskrifter är det självfallet viktigt att invandrarnas tidningar får ekonomiska resurser så att de kan fungera på ett tillfredsställande sätt. Från centerpartiets sida har vi dock valt att i detta sammanhang inte ta upp frågan om ett bättre bidrag till invandrantidningarna. Anledningen härtill är att vi visste att hela frågan om presstödet skulle bli föremål för en översyn i riksdagen. I slutskedet av utskottets behandling av det nu aktuella ärendet kom också regeringens proposition med förslag om kraftigt förstärkt presstöd. Vi anser det rimligt att man i det sammanhanget också ger väsentligt förbättrade resurser till invandrantidningarna. Med anledning av propositionen har vi från centerhåll väckt en motion med förslaget att anslaget till invandrantidningar skall höjas med 1 milj. kr. Den motionen behandlas nu av konstitutionsutskottet, och det är naturligtvis vår förhoppning att det skall gå att vinna en majoritet för det kravet. Frågan kommer alltså åter till kammaren. Därför har vi nu inte heller funnit anledning att biträda folkpartiets yrkande om en mer begränsad ökning av anslaget, nämligen på i runt tal 500 000 kr. Vi biträder alltså utskottsmajoritetens förslag på den här punkten med det förbehållet att vi återkommer med anledning av presstödspropositionen med krav på ökat anslag till in-

vandrantidningar.

En annan fråga som behandlas i detta betänkande och där det finns en centermotion gäller invandrarådets sammansättning. Oppositionspartierna i riksdagen är inte företrädde i rådet. Från invandrarhåll har man uttalat önskemålet att via invandrarrådet kunna komma i kontakt också med oppositionspartierna. Detta krav har framförts i en motion av fru Tillander och herr Olsson i Sundsvall. Utskottet konstaterar dock att rådet nyligen tillsatts, under hösten föregående år, och utskottet är därför inte berett att nu föreslå en ändring av dess sammansättning. Vi kommer emellertid självfallet att bevaka denna fråga. Det är sannolikt – i varje fall tänkbart – att det finns anledning att återkomma till denna fråga senare, när vi har fått mer erfarenhet av invandrarrådets arbete.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr STRINDBERG (m):

Fru talman! Till inrikesutskottets betänkande nr 36 är fogat sammanlagt 9 reservationer. Jag skall inte beröra dem alla, men vill ändå helt kort kommentera reservationerna 2, 3 och 4, eftersom vi från moderata samlingspartiet ej har ansett att vi kan ansluta oss till dem. Bakom dessa reservationer står folkpartiet eller folkpartiet och centern gemensamt. Reservationerna går ut på en höjning av anslaget till Stiftelsen Invandrantidningen, en höjning av anslaget till verksamhetsbidrag till vissa organisationer liksom en höjning av projektbidraget till tidningar och tidskrifter. De anslagshöjningar som krävs i dessa reservationer uppgår till sammanlagt 1 382 000 kr.

Jag skall gärna medge att de av reservanterna föreslagna anslagshöjningarna i och för sig är välmotiverade. Organisationerna har, som herr Granstedt konstaterade, en mycket viktig uppgift att fylla när det gäller invandrarernas situation här i landet. Det finns med andra ord behov av mer pengar, men var gör det inte det? Bakom i stort sett varje krav på ökade anslag finns sakligt grundade motiv, men tyvärr kan vi av ekonomiska skäl inte gå med på alla anslagshöjningar. När vi från moderata samlingspartiet därför tvingas vara med och avvisa önskemål om ökade anslag, får det ses som ett inslag i vår strävan att begränsa samhällets utgifter. Det får ses som ett led i en politik, vars syfte är att lägga grunden till en varaktig sänkning av det samlade skattetrycket. Det är denna från vår sida ofta återkommande återhållsamhet med statens utgifter, som politiska motståndare gärna i den enklare agitationen kallar för överbudspolitik.

Med anledning av reservationerna 2, 3 och 4 bör också observeras att det såväl förra året som i år har skett betydande höjningar av berörda anslag. Jag skall därmed lämna dessa reservationer och med några ord kommentera de av herr Oskarson och mig avlämnade reservationerna 1 och 5.

I reservationen 1 understryker vi från moderata samlingspartiet de star-

ka skäl som i dag talar för inrättande av ett samrådsorgan för flyktingfrågor. Detta organ bör enligt vårt förmenande få rådgivande, initiativtagande och samordnande uppgifter, och vi tror att inte minst ideella organisationer med erfarenhet av flyktingproblem skulle kunna göra betydelsefulla insatser i sådana här sammanhang. Inrikesutskottet framhöll också i sitt betänkande nr 24 den 4 december förra året med anledning av den motion som vi då väckt: "Utskottet utgår från att behovet av ett särskilt samarbetsorgan prövas i samband med pågående överväganden inom arbetsmarknadsdepartementet." Något sådant uttalande har utskottet nu tyvärr ej velat göra.

I reservationen 5 kräver vi att samhällets information till invandrarna skall vara objektiv. Det är viktigt att invandrarna får en opartisk redogörelse för de politiska förhållandena i vårt land och att de upplyses om att vi i Sverige har det olustiga förhållandet att fackföreningar kollektivt ansluter sina medlemmar till det socialdemokratiska partiet – detta trots att riksdagens majoritet uttalat sig däremot.

Utskottsmajoriteten anser det självklart att samhällets information till invandrare skall vara objektiv och adekvat. Utskottsmajoriteten konstaterar att invandrarverket ger sådan information och finner därför ingen anledning att tillmötesgå kravet från moderata samlingspartiet.

Fru talman! Jag har några bilder från invandrarverkets information för invandrare. Under avsnittet om arbetsmarknadens parter, vilket upptar nio sidor i boken, behandlas arbetstagarnas fackliga organisationer på drygt sex och en halv sida, varav det mesta är bildmaterial. Och detta bildmaterial kan knappast anses speciellt adekvat. Det är ett antal bilder av historiskt intresse men ytterligt tendentiösa.

Det börjar med en teckning från förstamajdemonstrationerna 1898. Fanan som finns med i bilden har texten: Proletärer i alla länder, förenen eder – åttatimmarsdag – allmän rösträtt.

Nästa bild som man har med i broschyren är från storstrejken 1909. Man talar om att där deltog inte mindre än 300 000 arbetare, och bakgrunden var de dåliga konjunkturerna med krav från arbetsgivarna på lönesänkningar.

Den tredje bilden känner vi väl allesammans igen. Den är från polisens aktion i samband med rösträttsdemonstrationer i Stockholm 1918.

Givetvis, fru talman, har man också en bild med från Ådalskravallerna 1931. I texten talas det om att arbetsgivarna kallade in strejkbrytare, och när arbetarna demonstrerade besköts demonstranterna av tillkallad militär, varvid fem arbetare dödades.

Jag skall inte visa fler bilder. Där finns också en bild från Saltsjöbadsavtalets undertecknande 1938, och det är givet att den kan ha sitt intresse i sammanhanget.

När det gäller kollektivanslutningen står det helt kort i broschyren från invandrarverket att det finns ett organisatoriskt samband mellan fackföreningen och det socialdemokratiska partiet och att en fackförening kan ansluta sig till ortens arbetarkommun och till SAP. En enskild med-

lem kan, står det, reservera sig mot detta och därmed slippa bli partiansluten.

Vi kan från moderata samlingspartiets sida inte anse att denna knapphändiga information uppfyller rimliga krav på objektivitet. Invandrarna bör få en redovisning av förhållandena på dagens arbetsmarknad, om riksdagens uttalande mot kollektivanslutningen och om rättigheten att reservera sig däremot och hur detta går till.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 5 och i övrigt till vad utskottet hemställt.

I detta anförande instämde herrar Nordgren, Wachtmeister i Johannishus och Schött (samtliga m).

Herr CARLSTRÖM (fp):

Fru talman! I inrikesutskottets betänkande 1975/76:36 behandlas bl. a. arbetsmarknadsdepartementets framställning i propositionen 1975/76:100, bilaga 13, punkten D 3, om åtgärder för invandrare. Departementschefen föreslår att ett belopp av kr. 7 575 000 anslås för ändamålet. Det är en höjning från nuvarande belopp, 6 400 000 kr., med 1 175 000 kr.

Statens invandrarverk har äskat ytterligare 302 000 kr. som bidrag till Invandrantidningen, 560 000 kr. som bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet samt 520 000 kr. till bidrag för avgränsade projekt m. m.

Inrikesutskottets majoritet har tillstyrkt föredragande statsrådets förslag på samtliga nu nämnda punkter. Folkpartiets representanter i utskottet har reserverat sig för bifall till invandrarverkets äskanden. Vi reserveranter är övertygade om att invandrarverket har välgrundad anledning för sina ställningstaganden. Verket behärskar i grunden nu behandlade frågor och har väl motiverat sitt förslag. Den utökning av tidningens format som Stiftelsen Invandrantidningen anser önskvärd och utgivningen av en månadsbulletin, som inte täcks av den övriga tidningsverksamheten, anser vi i folkpartiet synnerligen angelägen. Stiftelsen begär 627 000 kr. i påslag, varav 315 000 kr. avser pris- och löneomräkning. Regeringen föreslår ett påslag av 325 000 kr.

Skulle man vidta höjningar av abonnemanget för att därmed kompensera kostnadsökningar, som alla tidningar fått vidkännas, så fick detta sannolikt till följd en minskning av antalet abonnenter och det är inte den utveckling man önskar. Det är angeläget att invandrarna får den information de behöver, och jag tror att de behöver mera information än den Invandrantidningen med sitt begränsade utrymme f. n. har möjlighet att lämna. Stiftelsen föreslår därför en utvidgning av de finska och grekiska editionerna samt ytterligare en språkedition.

Folkpartiet begär i partimotionen 2130 en höjning av anslaget i enlighet med stiftelsens, av invandrarverket tillstyrkta, förslag.

I motionen 861 har fröken Rogestam och herr Ekinge föreslagit att

Nr 94

Ondsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

invandrarverkets inskränkning av bidragsgivandet till organisationer som bygger på etnisk eller språklig gruppstillhörighet icke längre skall tillämpas. Man föreslår också en uppräknig av bidraget med 560 000 kr. Motionärerna anser att den av invandrarverket gjorda inskränningen icke överensstämmer med riksdagens beslut och föreslår att organisationer med medlemmar av flera nationaliteter inte skall vara utestängda från möjligheten att erhålla verksamhetsbidrag.

Enligt invandrarverket är organisationsbildningen bland invandrare och språkliga minoriteter under stark utveckling. Organisationer, som nu endast kan erhålla bidrag till avgränsade projekt m. m., förväntas inom en snar framtid kunna uppfylla kraven för kontinuerligt stöd i form av verksamhetsbidrag.

Regeringens förslag innebär, efter prisomräkning, en reell höjning med 40 000 kr., vilket motsvarar en ökning i förhållande till nuläget med mindre än 3 %.

Mot bakgrund av att invandrarverket hittills av ekonomiska skäl tvingats göra ett mycket starkt begränsat urval bland de många ansökningar som inkommit framstår enligt vår uppfattning regeringens förslag som helt oacceptabelt. Anslaget bör därför räknas upp med minst det belopp vi föreslår.

Folkpartiet delar således motionärernas synpunkter i motionen 861 och poängterar värdet av den gemenskap som kan komma till uttryck i samslutningar av just den art motionärerna avser.

Vi reserverar oss därför, i likhet med utskottsrepresentanterna från centerpartiet, för bifall till motionen 861.

Stödet till tidningar och tidskrifter på annat språk än svenska infördes förra året på förslag av inrikesutskottet mot bakgrund av att presstödsreglerna inte ansågs vara ändamålsenliga när det gäller stöd till publikationer, vilka ges ut av invandrar- och minoritetsgrupper. Utskottet föreslog därför att de dåvarande medlen för olika projekt skulle räknas upp med 400 000 kr. Projektbidraget, som för innevarande budgetår uppgår till 2 200 000 kr., föreslås i propositionen höjt med 400 000 kr., varav 200 000 kr. är avsedda för stöd till tidningar och tidskrifter som ges ut på andra språk än svenska.

Regeringen föreslår alltså en höjning av tidskriftsstödet med 200 000 kr. Sammanlagt kommer således stödet till tidningar och tidskrifter att uppgå till 600 000 kr. Som jämförelse kan nämnas att det fasta bidraget till svenska fådagarstidningar enligt förslaget i propositionen 1975/76:131 kommer att höjas från nuvarande 300 000 till 425 000 kr. Dessutom föreslås ett fast bidrag om 650 000 kr. till svenska fådagarstidningar med riksspridning. Lägsta bidrag för flerdagarstidningar i storstäderna föreslås i propositionen 131 uppgå till 2 milj. kr. och för landsortstidningar till 850 000 kr. Regeringen säger vidare i denna proposition att bedömningen av invandrantidningars behov av stöd måste göras på andra grunder än för tidningar på svenska. Förordningen om statligt stöd till dagstidningar bör enligt propositionen utformas med hänsyn till att stödet är förbehållet

tidningar på svenska språket. Regeringen hänvisar således till projektbidraget som har att fördela 400 000 kr. till tidningar och tidskrifter i dag och enligt förslaget 600 000 kr. för nästa budgetår.

Statsminister Palme har, enligt vad som uppgivits, i tidningen Finn Sanomat uttryckt följande: "Det är svårt att direkt anpassa de stödformer som gäller för dagstidningar i allmänhet till tidningar som utges i Sverige på andra språk än svenska och som riktar sig till invandrare och språkliga minoriteter i Sverige. De arbetar inte på samma marknad som de tidningar som får presstödet. Motivet till presstödet i allmänhet är att man vill upprätthålla mångfald i pressen och undvika monopol. Frågan om presstödet till invandratidningar har en delvis annan utgångspunkt. Sådana tidningar syftar ofta till att ge samhällsinformation på den egna gruppens språk och till att utveckla den egna kulturella identiteten. Dessa behov skall i princip tillgodoses inom ramen för invandrar- och minoritetspolitiken och inte inom ramen för presspolitiken. Samtidigt kan man naturligtvis hävda att en del nyhetstidningar som utges inom etablerade och stora invandrargrupper i Sverige i vissa avseenden är jämförbara med svenskspråkiga nyhetstidningar."

Tidningen Finn Sanomat har hamnat i en krissituation, enligt vad tidningen själv uppgivit. Snar och verkningsfull hjälp är av nöden och den måste komma snart, annars är en kanal till den stora gruppen finska invandrare sannolikt borta. Förmodligen råder liknande förhållanden för övriga invandratidningar på andra språk än svenska, även om de icke uttryckt sin belägenhet så drastiskt som Finn Sanomat.

Invandrarverkets styrelse med representanter från de fyra största riksdagspartierna har enhälligt beslutat uttala som sin uppfattning att tidningarna Eesti Päevaleht (Estniska Dagbladet), Ruotsin Suomalainen och Finn Sanomat bör omfattas av det allmänna svenska presstödet. Styrelsen beslöt vid sitt sammanträde den 11 mars i år att bringa detta beslut till konstitutionsutskottets kännedom. Invandrarverkets styrelse påpekar också att just i år, när invandrare utan svenskt medborgarskap för första gången skall få delta i kommunalvalen, tidningarna på invandrarpråk är särskilt värdefulla. Det är då också angeläget att statsmakterna markerar detta genom att innefatta därtill kvalificerade tidningar i det ordinarie presstödet.

Inrikesutskottet har emellertid måst utgå ifrån nuvarande förhållanden, som alltså innebär att dessa tidningar och tidskrifter erhåller bidrag enbart via projektbidraget och inte via presstödet.

Mot denna bakgrund ter sig enligt folkpartiets mening ett bidrag på sammanlagt 600 000 kr. helt otillräckligt. Detta motsvarar ju i själva verket enbart det lägsta stöd som enligt propositionen 131 skall kunna utgå till sammanlagt 1 1/2 tidning.

Som jag redovisat i det föregående hänvisar regeringen till projektbidraget när stöd till här aktuella tidningar och tidskrifter kommer på tal. Det är beklagligt att man inte från regeringens sida tagit konsekvenserna härav och föreslagit en större höjning av projektbidraget än man

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

gjort i budgetpropositionen.

Från projektbidraget utgår vidare medel till invandrar- och minoritetsorganisationer, trossamfund, svenska organisationer, fackliga organisationer samt kommuner och landsting. För dessa verksamheter föreslås en höjning från 1,8 milj. kr. till 2,0 milj. kr., vilket efter prisomräkning innebär en höjning med allenast 20 000 kr., således knappast någon reell höjning alls. Invandrarverket framhåller bl. a. att bidragsbehovet är särskilt stort för kommunerna. Tillgängliga medel för dessa har hittills varit helt otillräckliga.

Av det anförda framgår att anslaget till projektbidraget måste höjas. Folkpartiet föreslår för sin del i partimotionen 2130 en höjning med 520 000 kr. utöver regeringens förslag.

Jag ber därför, fru talman, att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 4, 6 och 7.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Fru talman! Tidigare i debatten yttrade herr Strindberg att man skulle upplysa invandrarna om olustiga förhållanden i Sverige. Jag håller gärna med om det. Man borde upplysa om den diskriminering de blir utsatta för, i första hand av arbetsköparna när det gäller löner, rättigheter och övriga anställningsvillkor.

När herr Strindberg sedan talar om kravet på objektivitet instämmer jag också i det, och det bör ta sig uttryck i att man har en text med varning för svenska arbetsköpare.

Invandrarna har under efterkrigstiden utgjort och utgör alltjämt en mycket stor del av storfinansens arbetskraftsreserv. Många lockas hit under falska förespeglingar om de sociala, ekonomiska och kulturella förhållanden som de kommer att leva och arbeta under. Men när de kommer hit präglas deras tillvaro i stor omfattning av tungt arbete, låg lön, sociala problem samt språklig och kulturell isolering, som också är uttryck för den diskriminering de utsätts för.

Invandrarna måste tillförsäkras samma rättigheter och samma ställning som de svenska medborgarna. Den statliga och kommunala kulturpolitiken måste kompensera flera decenniers försummelser och avsevärt kraftigare inriktas på att tillgodose de invandrade minoriteternas behov och intressen. Detta måste innebära att minoriteternas språk och kultur bevaras, inte att de utplånas i namn av en successiv anpassning till svenska förhållanden.

Invandrarna utsätts för systematisk diskriminering och har genomsnittligt avsevärt sämre löner än svenska arbetare. De är ofta hänvisade till arbetsplatser med undermålig arbetsmiljö och dåliga anställningsvillkor. De har på grund av bristande språkkunskaper svårt att hävda sina rättigheter. Huvuddelen av arbetet på att förändra dessa förhållanden måste utföras av fackföreningsrörelsen, men det framstår som helt nödvändigt att staten griper in inom ramen för social-, utbildnings- och kulturpolitiken. Det blir här fråga om riktade åtgärder, och det är därför

nödvändigt att först skyndsamt företa en noggrann utredning av den invandrade arbetskraftens förhållanden i syfte att samla de nödvändiga kunskaperna för att vidta dessa åtgärder.

Invandrarnas möjligheter att bedriva studier är ytterst begränsade. Ändå har de ett stort behov av studier både i svenska språket och i samhällskunskap, och detta behov kan betecknas som genomsnittligt större än för de svenska medborgarna. Många invandrare lider av isolering efter tio års vistelse i Sverige på grund av bristande språkkunskaper.

Möjligheten till meningsfulla studier är ett jämlikhetskrav, som för invandrarna dessutom innebär en förutsättning för grundläggande sociala funktioner. Språkliga hinder är ett svårt handikapp i dagens samhälle, där god utbildning krävs även i enkla vardagliga kontakter. Utan möjlighet att lära sig språket i det samhälle där de lever och bor blir invandrarna en diskriminerad grupp, och klyftan mellan dem som är högt utbildade och dem som är språkligt handikappade ökar. Det skall inte förnekas att statsmakterna har gjort insatser på detta område, men tyvärr har dessa ännu inte slagit igenom och blivit så verkningsfulla som man kunde kräva.

Studietillfällena för invandrarna behöver ökas. Den kommunala vuxenutbildningen bör byggas ut och följas upp med en bättre information till invandrarna om denna möjlighet. Många invandrare har en relativt god skolutbildning från hemlandet, men skillnaderna mellan olika nationaliteter är stora. Finnarna kan ofta ha en god utbildning, genomsnittligt i antal skolår räknat kanske motsvarande den svenska befolkningens, medan andra invandrare kan vara analfabeter eller i varje fall ha mycket bristfälliga kunskaper. Men även de som har en god grundutbildning har sämre möjligheter till högre studier.

Man borde därför ordna korta kurser för invandrare vid landets folkhögskolor, vilket skulle vara en bra möjlighet för dessa att höja sin utbildningsnivå. F. n. finns bara en folkhögskola, som tar emot finska invandrare, nämligen Sverigefinnarnas folkhögskola i Haparanda, med Riksförbundet för finska föreningar i Sverige som huvudman. De stora invandrargrupperna finns dock inte där uppe i norr utan i Mellansverige och i södra Sverige. Självfallet borde invandrarna ha samma möjligheter till folkhögskolestudier i de områden där de bor.

Verksamheten bör inledas med kurser i svenska och samhällskunskap med utgångspunkt i invandrarnas eget språk under fyra till sex månader. Ämnesvalet bör utvidgas etappvis. Studierna bör vara tillgängliga även för invandrare som skaffat svenskt medborgarskap.

Medelåldern bland invandrarna är låg, 24–25 år, och den största gruppen består av barn och ungdomar. Det är alldeles klart att den diskriminering som de vuxna är utsatta för även överförs till den kommande generationen. Bl. a. det faktum att invandrarungdomar i avsevärt mindre utsträckning än övriga fortsätter studierna efter grundskolan tyder på detta. Enligt denna undersökning bland invandrarna fortsätter bara 8–10 % av dessa ungdomar efter grundskolan, medan siffran för ungdomar är tio

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

gånger högre.

Detta måste bero på det handikapp som dåliga språkkunskaper innebär. Barnen har fått en dålig start från början. Föräldrarnas språk har i skolan blandats med svenskan, som också har blivit bristfällig, och barnen och ungdomarna saknar ofta begrepp och uttryck för känslor och nyanser. Detta handikapp kan i sin tur bli förödande för möjligheterna att skapa utvecklande sociala relationer, varför psykiska störningar också är mycket vanliga bland invandrabarn och invandrarungdom.

Invandrarna ställs i dag i allmänhet utan möjligheter att studera på gymnasial nivå och på högskolenivå på grund av att det i allmänhet inte är möjligt för dem att studera på svenska. Det vore därför rimligt att det skapades sådana studiemöjligheter på i första hand de största invandarspråken.

Väsentliga åtgärder kan vidtas för att bryta invandrarnas sociala och kulturella isolering genom att programtiden i radio och TV på invandrarpråk utökas. Därigenom vinnas det dubbla syftet att informationen om förhållanden i Sverige ökar samtidigt som invandrarnas kontakt med det egna språket och kulturen förbättras.

Invandrarna får ofta inte heller fullgod social service och sjukvård. De har vidare svårt att hävda sig i rättsliga sammanhang, med uppenbar risk för rättsövergrepp som följd. Anledningen till detta är bristen på tolkar med speciella kunskaper. Den situationen kan närmast betraktas som katastrofal. Särskilt har denna brist uppmärksammats när det gäller den psykiatriska sjukvården och rättsväsendet. Just i dessa sammanhang är språket direkt avgörande för hur man betraktas och behandlas, varför det språk som man meddelar sig på måste vara nyansrikt.

Jag har som nämndeman i Stockholms tingsrätt egna erfarenheter av detta. Det är ofta skrämmande exempel man där kan möta. Det har funnits tillfällen då tingsrätten, som jag är nämndeman i, har varit nära att döma till långvariga fängelsestraff men av en händelse underrättats om att språkförbistring råder och att den åtalade kanske borde frias eller i varje fall få en betydligt sänkt straffutmätning. Man kan ju fråga sig hur många gånger som detta inte uppmärksammats i sista stund.

En förbättrad tolkservice i detta sammanhang skulle avsevärt förbättra invandrarnas rättsliga ställning. Detta har inte minst betydelse för de första utredningarna, som polisen gör, och som många gånger kan väga mycket tungt i rätten och där språkförbistringen kan orsaka svåra felslut.

Också när det gäller sjukvården är det mycket viktigt att invandrarna får en ordentlig tolkservice. Jag behöver ju inte exemplifiera så mycket i den frågan – det är bl. a. lätt att tänka sig vad som kan hända om man råkar säga fel namn på den kroppsdel där man har ont, och inte bara i sådana fall, utan även när det gäller exempelvis katastroflarm eller påringning till sjukhusen borde det finnas möjlighet för invandrarna till direkt tolkservice, så att de kan bli förstådda när de talar om vad saken gäller. Det har uppmärksammats fall som kunnat få nära nog katastrofala följder och som berott enbart på språkförbistringen.

Det är alltså helt klart att en kartläggning är nödvändig av den diskriminering som invandrarna utsätts för samt att tolkservicen till invandrarna måste förbättras.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 8 och 9 som fogats till inrikesutskottets betänkande nr 36.

Herr STRINDBERG (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag brukar inte gå i replik mot vänsterpartiet kommunisterna i onödan, men det finns ändå gränser för vad man kan acceptera i denna kammare.

Herr Olsson i Stockholm talade om att vi här borde ha varnat för de olustiga förhållandena på den svenska arbetsmarknaden. Jag begränsar mig, herr Olsson i Stockholm, till att påpeka att man borde ha varnat för det olustiga förhållandet att vi har någonting som heter kollektivanslutning till SAP.

Om vi i en broschyr skulle ta upp en varning för alla de olustiga förhållanden som eventuellt finns i landet, då skulle vi i objektivitetens intresse, herr Olsson, tvingas att påpeka att här finns ett politiskt parti, vänsterpartiet kommunisterna, som sprider helt felaktiga informationer om förhållandena på den svenska arbetsmarknaden. Man talar inom vänsterpartiet kommunisterna, som herr Olsson i Stockholm nyss gjorde, ständigt om arbetsköpare, när man i stället borde tala om, att här i landet finns små och stora företag som gör betydelsefulla insatser i det svenska samhället och som just genom dessa insatser ger möjlighet för invandrarna att få arbete och även en hygglig lön.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Strindberg säger att han inte brukar gå i polemik mot vpk-are här i riksdagen. Det kan väl bero på brist på argument, och därför borde han även den här gången ha avstått från polemiken.

Det är klart att kollektivanslutningen är ett problem – riksdagen har uttalat sig om det och också vpk har tagit ställning – men det är inte den som är den stora diskrimineringen mot invandrarna på svensk arbetsmarknad, det är inte den som orsakar dålig lön, dåliga anställningsförhållanden och tunga, slitsamma arbeten, det är inte den som orsakar att invandrarna har svårt att hävda sin rätt och ofta sätts på arbeten som arbetsköparna mycket väl vet att de inte kan få svenska arbetare till.

Jag skall inte ta upp någon polemik direkt om ordet arbetsköpare. Jag tycker att det ordet är självklart, och det ligger väl inte heller något speciellt fult i det; det är bara ett relevant ord. Jag har själv sålt min arbetskraft i många år ute på arbetsmarknaden och förhandlat om dess pris. Det har varierat i förhållande till tillgången på arbetskraft och hur mycket snö det har varit ute. Om det är mycket is och många arbetslösa sjunker priset. Det fastställs ständigt till olika antal kronor från tillfälle till tillfälle. Termen arbetsköpare tycker jag alltså inte att vi skall debattera.

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

Herr STRINDBERG (m) kort genmäle:

Fru talman! Det är väl väljarna här i Stockholms kommun som är arbetsköpare när herr Olsson i Stockholm sitter här? Det är ju de som har sett till att han får sin försörjning f. n.

Fru LUDVIGSSON (s):

Fru talman! Invandrarna är en viktig tillgång för vårt land, började herr Granstedt den här debatten med att säga, och jag skulle kunna börja mitt anförande med att instämma i det uttalandet.

I det avsnitt av bil. 13 till budgetpropositionen som vi nu behandlar berörs inledningsvis den målsättning för invandrar- och minoritetspolitiken som fastlades i och med riksdagens beslut förra våren. En rad konkreta åtgärder har sedan följt som resultat av detta beslut – bidrag till invandrarorganisationer, stöd till tidningar och tidskrifter, satsning på samhällsinformation, för att nämna några exempel. Inom utbildningsområdet pågår arbete med att förbättra situationen för både barn och vuxna, bl. a. i form av förbättrad hemspråksundervisning både i förskola och på övriga skolstadiet. Förbättrade möjligheter att delta i svenskundervisning liksom åtgärder som stärker invandrararnas förutsättningar att få del av yrkesutbildningen är också aktuella.

Beslutet om kommunal rösträtt för invandrare som bott viss tid i landet är självfallet ett viktigt led i strävandena att åstadkomma jämlikhet mellan invandrare och svenska medborgare. Resurser har i detta sammanhang satts in på omfattande informationsinsatser med sikte på att nå ut till alla dem som på grund av detta beslut i år för första gången genom att rösta har möjlighet att påverka utvecklingen i det samhälle de verkar i. Det samrådsorgan, invandrarrådet, som är knutet till arbetsmarknadsdepartementet och påbörjade sitt arbete i höstas, är tillkommet för att vara ett forum där man genom samverkan söker nå bästa möjliga resultat i det viktiga anpassningsarbetet. Glädjande nog har det rätt stor politisk enighet kring målsättningen för invandrapolitiken. Självfallet är vi också överens om att vi ännu har mycket ogjort innan vi kan vara till freds med situationen. Vi får emellertid göra här som på andra områden – vi får ta ett steg i taget. Vad som är viktigt i sammanhanget – och som också fastslogs av statsrådet Leijon när vi förra året antog riktlinjerna för invandrapolitiken – är att det fortsatta arbetet sker i samverkan med invandrararnas egna organisationer. Det är den enda garantin för att de åtgärder vi fattar beslut om leder till den samhörighet och förståelse och de bättre förhållanden för invandrarna som vi vill åstadkomma.

Det betänkande vi i dag behandlar kanske inte så mycket präglas av enighet, då inte mindre än nio reservationer är fogade till detsamma. Egentligen är det väl dock inga större principskiljande frågor det handlar om. Det är inte så mycket fråga om arten av insatser som om graden, och det är väl så att frestelsen att bjuda litet mer pengar till det ena och det andra blivit för stor ett år som detta. Det gäller på det här området som på så många andra.

Jag skall nu försöka att helt kort beröra de olika reservationerna. I reservation nr 1 yrkar moderata samlingspartiets ledamöter bifall till en motion som kräver inrättande av ett samrådsorgan för flyktingfrågor. Moderaternas talesman har här redogjort för motionen. Man framhåller att det förhållandet att flyktingarna numera ofta kommer från utomeuropeiska länder har medfört speciella problem, som ökar behovet av samråd.

Frågan behandlades av utskottet i december förra året. Ett enigt utskott avstyrkte då ett liknande motionsyrkande med hänvisning till att behovet av ett särskilt samarbetsorgan i flyktingfrågor prövas inom arbetsmarknadsdepartementet i samråd med berörda myndigheter. Utskottet ansåg att man borde avvakta resultatet därav och fann det inte motiverat att i detta läge ta något initiativ i frågan.

Tre månader senare begär nu moderaterna att ett samrådsorgan inrättas. Utskottsmajoriteten kan inte finna att det på dessa tre månader skulle ha inträffat något som motiverar att man inte skulle kunna avvakta resultatet av de överväganden som pågår inom departementet. Vi får ju ändå utgå ifrån att man på departementsnivå har goda förutsättningar att pröva sig fram till den bästa formen för ett samrådsförfarande, och jag tycker nog att det finns anledning att anslå den tid därtill som rimligen kan krävas. Jag yrkar alltså på denna punkt bifall till utskottets hemställan, innebärande avslag på reservationen 1.

I reservation nr 2 behandlas bidrag till Stiftelsen Invandartidningen. Tidningen drivs av en stiftelse som erhåller statsbidrag, som i år uppgår till 1,8 milj. kr. I propositionen föreslås nu att stiftelsen skall få ytterligare 325 000 kr., vilket alltså motsvarar en nästan 20-procentig höjning i förhållande till nuvarande anslag.

Folkpartiet yrkar i reservationen 2, med stöd av en motion av herr Ahlmark m. fl., att det aktuella anslaget skall höjas med ytterligare 302 000 kr., alltså en sammanlagd ökning med 627 000 kr. Förra året höjdes anslaget med 300 000 utöver regeringens förslag på utskottets initiativ, och med den höjning som nu tillkommer förutsätter utskottsmajoriteten att det skall vara möjligt att driva verksamheten i den utsträckning som var en utgångspunkt för fjolårets beslut och som vi då var eniga om. Utskottsmajoriteten avstyrkte därför propositionens förslag på denna punkt och avstyrker yrkandet om ytterligare höjning.

I reservationen 3 är det också fråga om en uppräknig av statsbidraget. Centerns och folkpartiets ledamöter har ställt sig bakom en höjning av bidraget till invandrar- och minoritetsorganisationer med 560 000 kr. utöver regeringens förslag. I den motion som reservationen grundar sig på hävdas också att invandrarverket inskränker bidragsgivningen till organisationer vilka bygger på etnisk eller språklig grupptillhörighet. Man anser att detta ej stämmer överens med riksdagens beslut och vill att riksdagen skall ge till känna att organisationer med medlemmar av olika nationalitet inte skall utestängas från det här bidraget.

Till detta är att anföra att det enligt riksdagens beslut ankommer på

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

invandrarverket att utforma reglerna för bidragsgivningen. Enligt verkets bedömning kan man inte plöttra bort de här medlen på alltför många organisationer. De får då icke avsedd effekt. Eftersom stödet skall gå till rikstäckande organisationer behöver det göra det möjligt för dessa att hålla ett centralt kansli med anställd personal. Urvalet av organisationer har därför med nödvändighet blivit starkt begränsad. Ett tiotal organisationer har fått bidrag. Som framgår av utskottsskrivningen har ansökningar inkommit från ca 50 organisationer, varav således ett fyrtiotal fått avslag. Med anledning av motionen förtjänar det påpekas att de organisationer som fått avslag på sina ansökningar i väsentlig grad fått detta på grund av att de inte uppfyllt övriga av riksdagen godkända krav, exempelvis kravet på rikstäckning. Utskottsmajoriteten har inget att invända mot den prioritering som invandrarverket gjort i det här skedet men betonar att organisationer som består av medlemmar från flera nationer i och för sig inte bör uteslutas från bidrag om de uppfyller övriga förutsättningar.

Angående yrkandet om förhöjt anslag vill vi framhålla att det här är fråga om en försöksverksamhet, som man bör avvakta utfallet utav innan ytterligare medel beviljas. Jag yrkar alltså avslag på reservationen 3.

Så några ord om reservationen 4. Folkpartiet yrkar på mera pengar till tidningar och tidskrifter, och herr Carlström har här tidigare i stor utsträckning i sitt anförande uppehållit sig omkring presstödet. Men det är ju en sak som vi inte har möjlighet att debattera i det här sammanhanget – det får vi återkomma till senare, när den propositionen blir föremål för behandling i riksdagen.

520 000 kr. vill man räkna upp anslaget med utöver propositionens förslag. Utskottet anser naturligtvis också att det är angeläget med fortsatt stöd till detta ändamål. Anslaget infördes förra året på förslag av utskottet och var då 400 000 kr. I år föreslås i propositionen en 50-procentig ökning. Utskottet anser sig kunna biträda detta förslag och avstyrker den motion på vilken reservationen 4 bygger.

Reservationen 5 av moderaternas ledamöter i utskottet grundar sig på en motion av herr Bohman m. fl. Kravet i motionen går ut på att information om kollektivanslutningen via fackklubbar till det socialdemokratiska partiet bör lämnas i samband med arbetsmarknadsintroduktion och upplysning i fackliga frågor till invandrarna.

Utskottet har precis som herr Strindberg tagit del av den information som från invandrarverket delats ut till samtliga invandrare. I publikationen *Invandrare i Sverige* står bl. a. följande att läsa på s. 40:

”LO och socialdemokratiska arbetarpartiet, SAP, har ett nära samarbete. Det finns även ett organisatoriskt samband. En fackförening kan nämligen ansluta sig till ortens arbetarkommun (dvs. den socialdemokratiska lokalorganisationen) och därmed till SAP. En enskild medlem kan reservera sig mot detta och därmed slippa bli partimedlem.”

Vi tycker det är en klar och redig information som inte kan missförstås.

Det har inte heller de övriga partiernas representanter ansett med undantag för moderata samlingspartiet. Vi kan naturligtvis förstå om herr Strindberg tycker att det är genant att det i den här informationen finns med en beskrivning av hur det såg ut i det här landet på den tid då herr Strindbergs parti hade ett avgörande inflytande i politiken. Vidare kan jag hålla med om att informationen är litet knapphändig om de aktuella förhållandena. Men enligt vad utskottet har inhämtat håller denna informationsskrift på att delvis omarbetas och kompletteras. Jag yrkar avslag på reservationen 5.

Sedan återstår i sak två vpk-reservationer. Den första, reservationen 8, ansluter till motionen 2146 av herr Hermansson m. fl., i vilken man begär utredning av invandrarnas situation på arbetsmarknaden. Man vill ha en kartläggning av alla de former av diskriminering som invandrare kan bli utsatta för. Herr Olsson i Stockholm har här alldeles nyss utförligt refererat motionen.

När riksdagen förra året tog ställning till invandrarfrågorna beslöts att tillskapa ett organ för forskning på invandrapolitikens område. Expertgruppen som sedan tillsattes har startat sin verksamhet, och såvitt utskottet kan finna måste det vara den gruppens uppgift att ägna sig åt just frågor av den typ som motionen berör. Utskottsmajoriteten kan, eftersom motionens krav redan är tillgodosett, inte se någon anledning till ytterligare åtgärd.

Reservationen 9 slutligen tar upp tolkfrågan, också i anslutning till motionen 2146. Motionärerna efterlyser ytterligare åtgärder för en ökning av tillgången på tolkar med specialkunskaper på de områden som oftast blir aktuella – sjukvården, rättsväsendet och den sociala servicen.

Självfallet är det viktigt för en människa som inte kan landets språk att det finns tillgång till skicklig tolkhjälp den gång det verkligen behövs. Efter beslut vid de två föregående riksdagarna har olika åtgärder vidtagits för att bättre tillgodose dessa behov. Efter hand som den tolkutbildning som påbörjats eller planerats börjar ge resultat, bör också situationen bli bättre. I sammanhanget bör omnämnas det system för auktorisation av tolkar som riksdagen fattade ett beslut om förra året.

Med tanke på den verksamhet som pågår på detta område kan inte utskottsmajoriteten finna skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr STRINDBERG (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill bara göra ett tillrättaläggande. Jag sade aldrig att jag fann bildmaterialet i broschyren genant. Däremot konstaterade jag att bildmaterialet var tendentiöst, och det är någonting helt annat.

Fru Ludvigsson sade att broschyren är under omarbetning. Jag är medveten om det. Men utskottet hänvisar till den broschyr som f. n. finns. Majoriteten borde då klart ha sagt ifrån att broschyren är under om-

Onsdagen den
31 mars 1976

Åtgärder för
invandrare, m. m.

arbetning eftersom bildmaterialet skall vara "objektivt och adekvat" som det heter. Då hade jag kunnat acceptera utskottets skrivning.

Jag delar faktiskt inte uppfattningen att den information som invandrarna får när det gäller kollektivanslutningen är tillfyllest. Som jag sade i mitt inledningsanförande anser jag att man borde göra klart för dem att riksdagen har uttalat sig i denna fråga. Man borde också göra klart för dem hur det går till när man reserverar sig – det är en sak som invandrarna inte gärna kan känna till.

Herr CARLSTRÖM (fp) kort genmäle:

Fru talman! Fru Ludvigsson nämnde att en stor del av de organisationer som begärt bidrag inte kunnat få det på grund av att vi har otillräckligt med medel. Jag känner mycket väl till detta och vet också vilka svåra följder det fått för dem som icke fått något bidrag. Jag vet också att invandrarverket i någon mån skärpt kraven för bidrag.

Men även om ett undanröjande av kravet på etnisk och språklig grupp-tillhörighet enbart skulle innebära att ytterligare fem organisationer erhåller bidrag, är detta inte skäl nog att avslå vårt yrkande om en höjning av anslaget. Det måste enligt vår uppfattning höjas ändå, om de organisationer som är berättigade till bidrag skall kunna erhålla erforderliga medel.

Fru LUDVIGSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Folkpartiet har alltså yrkat på ett höjt anslag. Jag skulle i detta avseende, i varje fall till viss del, kunna instämma i vad herr Strindberg sade i sitt anförande: Visst kan man väl hitta alla möjliga skäl till att öka på anslaget, både det nu aktuella och till andra ändamål. Men de anslag som är äskade och de summor som föreslagits i propositionen är insatta i sitt sammanhang och invägda i en total budget. Den som det minsta har sysslat med budgetfrågor i andra sammanhang – och det har väl de flesta här i riksdagen – vet att man inte höjer bidragen utan att göra omprioriteringar eller anvisar medlen. Det är en regel som man inte kan göra avkall på. Visserligen handlar det här om små summor, relativt sett. Men många små summor blir, om de är tillräckligt många, stora slantar. Vi ansåg inte att vi hade medel att lägga på för dessa ändamål.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Fru talman! I måndags i denna vecka rullade de första flyttbilarna ut från invandrarverkets lokaler på väg mot Norrköping. I slutet av maj skall hela verket vara på plats.

Att flytta ett statligt verk är ett stort och långvarigt arbete. Förberedelser har pågått under lång tid. Alla i verket har på ett eller annat sätt varit engagerade, några mera sparsamt, andra under en stor del av arbetstiden. Ändå är inte själva det praktiska arbetet det viktigaste. Många medarbetare har inte kunnat flytta med. Olika skäl har gjort att man

känt sig bunden i och till Stockholm. Successivt har man slutat och sökt sig nya arbeten. Denna process har varit och är fortfarande smärtsam. Självfallet har det påverkat arbetsuppgifterna. Ytterst är det invandrarna som drabbas när ärendebalansen växer.

Invandrarverket har ända sedan beslutet om utflyttning kom haft svårigheter, och de kommer att följa verket i Norrköping under en lång tid.

Riksdagen tog 1968 riktlinjer för utlänningspolitiken. Efterhand som antalet invandrare ökade visade det sig nödvändigt att slå fast ett antal principer. Men sedan gick flera år utan att det hände så mycket. Lösningen eller lösningarna skulle komma när invandrarutredningen var färdig. Under tiden fortsatte invandringen att öka, problemen blev större och invandrarnas förväntningar ökade, särskilt när en positivt mottagen utredning skulle förvandlas till en proposition.

Även propositionen, som kom för drygt ett år sedan, fick ett välvilligt mottagande. Målen för invandringspolitiken bestämdes och medel ställdes till förfogande för att på olika sätt hjälpa invandrarna och deras organisationer.

Propositionen väckte stora förhoppningar. Många års tillbakahållna förväntningar skulle kunna uppfyllas. Nu äntligen hade invandrarverket fått resurser.

Om vi räknar med att ca 650 000 invånare i vårt land är invandrare så motsvarar det nästan 8 % av befolkningen. De resurser invandrarverket har står på intet sätt i relation till denna andel av totalbefolkningen.

De anslag invandrarverket fått för att sprida information eller fördela bland invandrarorganisationerna är mycket blygsamma. Däremot är antalet ansökningar och de summor som söks betydande. De ökning som föreslås i fp-reservationerna är väl dokumenterade.

Särskilt intressant är reservationen 3 av center- och folkpartirepresentanterna. Formellt handlar den om att utöka kretsen av organisationer som kan få verksamhetsbidrag. Reellt handlar den om en situation där anslaget är så snålt tilltaget att det, under förutsättning att det inte skall plottras bort, endast räcker till ett mindre antal organisationer. De prioriteringar invandrarverket gjort kan alltid diskuteras. Men lösningen ligger inte i att ta från en organisation och ge åt en annan. Lösningen heter mer pengar. Det har reservanterna insett.

Invandrargrupperna i Sverige har bildat olika slag av föreningar och organisationer. Ofta bedriver man en livlig verksamhet. Många ger ut tidningar. Självklart är detta bra och viktigt. Det ger invandrarna hjälp att anpassa sig till svenska förhållanden och ger oss som är födda här möjlighet att lära känna och förstå invandrarnas kultur och särart. Samtidigt kan olika grupper skapa kontakt och kommunikation med sitt ursprungsland. Men det är viktigt att denna verksamhet får ett sådant stöd av det nya hemlandet att invandrarna ej upplever det som om den diskrimineras i förhållande till motsvarande inhemsk aktivitet.

Under år 1975 utgick totalt 100 milj. kr. i presstödet till allmänna ny-

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

hetstidningar av dagspresskaraktär. Dessutom delar statens kulturråd ut pengar till tidskrifter. Invandartidningarna får inte det här stödet. Invandrarverket har i stället ca 400 000 kr. att fördela. Denna situation är orimlig.

Nu har invandrarverkets styrelse skrivit till konstitutionsutskottet och begärt att de tre tidningarna Eesti Päevaleht, Ruotsin Suomalainen och Finn Sanomat skall omfattas av det allmänna svenska presstödet. Om de här tre tunga tidningarna kom bort från invandrarverkets anslag skulle situationen för andra invandartidningar lätta avsevärt.

När nu även företrädare för det socialdemokratiska partiet insett att denna situation är orimlig och tagit konsekvenserna, får vi hoppas att regeringspartiet ändrar hållning.

I arbetsmarknadsdepartementets budgetproposition ägnas stor uppmärksamhet åt en rapport, Zigenare i Sverige. Inrikesutskottet har också behandlat rapporten utförligt.

De tjänstemän som i olika sammanhang arbetar med att hjälpa zigenarna kan lämna ganska chockerande uppgifter. Fortfarande är det t. ex. så att här i Storstockholm finns zigenarna i några få kommuner. Alla kommuner ansluter sig till principen att alla befolkningsgrupper skall ha samma rättigheter. Men när det kommer till praktisk handling, dvs. att ge zigenarna en bostad, har man ett otal skäl för att just den kommunen inte kan ta mot dem. Samma situation gäller andra invandrargrupper. Invandrarna är nu ofta koncentrerade till vissa bostadsområden. Detta är olyckligt och måste brytas.

En annan likartad situation har uppstått genom den assyriska invandringen främst till Södertälje men också till Botkyrka. Vi har alla mer eller mindre blivit överraskade. De kommuner som fått ta stöten har upplevt stora svårigheter. Kommunerna har inte en förvaltningsapparat anpassad efter en sådan anstormning. Inte heller har polisen vare sig i Södertälje eller i Huddinge polisdistrikt kapacitet att klara ärendebelastningen.

I dag finns det ungefär 3 000 assyrier i Södertälje enligt kommunens sociala myndigheter. Så sent som nätterna mellan den 28 och 29 och den 29 och 30 mars kom ca 200 assyrier från Libanon till Arlanda och Södertälje. De sociala myndigheterna i Södertälje måste nu ta hand om assyrierna. Man har hittills anställt 15 extra personer på socialkontoret och ändå blir det långa väntetider. Arbetsmarknadsverket har hittills lyckats ordna ca 325 förlägningsplatser. Detta skall ses mot bakgrund av att den assyriska gruppen i dag är ca 3 000 personer. Uppenbarligen har vi inte en beredskap för en sådan situation som denna. Ytterst är det ju enskilda människor som kommer i kläm. Det måste vara angeläget att regeringen vidtar åtgärder så att vi blir bättre rustade att möta en situation liknande den i Södertälje.

Eftersom fru statsrådet Leijon är vänlig nog att vara här i kammaren och lyssna på debatten skulle jag vilja ställa frågan om statsrådet och regeringen med anledning av den assyriska invandringen till Södertälje

övervägt åtgärder för att bättre kunna ta emot invandrare, om en liknande situation skulle uppstå som den i Södertälje.

Jag vill klart betona att jag inte frågar om dessa invandrare skall få stanna i Sverige eller inte – det är en helt annan sak – utan jag uppehåller mig vid den sociala situation som möter invandrarna. Oberoende av om de skall få stanna i Sverige eller inte blir det ganska långa utredningstider och det kan bli pressande. I Södertälje har man haft mycket stora svårigheter att möta den här situationen trots energiska insatser från kommunens sida.

Fru LUDVIGSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag blev litet förvånad över herr Strömbergs i Botkyrka inledning av sitt anförande. Jag har för mig att folkpartiet stod bakom beslutet om utflyttning av invandrarverket till Norrköping, och då får väl också folkpartiet vara med och ta ansvaret för de eventuella besvärigheter som kan uppkomma i samband med omställningen.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Fru talman! Fru Ludvigsson, det här var inte en diskussion om vem som har ansvaret för utflyttningen och huruvida folkpartiet har deltagit i det beslutet eller inte. Det var ett kort konstaterande av att när en sådan utflyttning sker innebär det stora påfrestningar och ett väldigt merarbete för det verk som skall flyttas, och det innebär att ärendebalansen förändras ganska kraftigt i verket. Det kan fru Ludvigsson titta på – en hel del av detta syns i budgetpropositionen. Det har ännu mer accentuerats under senare tid när ett större antal anställda har slutat och det således skett personskiften på många befattningar.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Fru talman! De språkliga problemen för invandrarna är stora. Att kunna göra sig förstådd är viktigt. Att lära sig språk är en bra väg, men den är dryg och det är inte möjligt för alla att gå den vägen. Då finns det alltså möjligheter att använda tolk, men ibland finns det inte några tolkar.

I invandrarverkets tidning Ny i Sverige läste jag en artikel i februari 1972, som handlade om hur man till någon del kunde lösa språkproblemen för invandrarna genom att förbättra tolkningsservicen på ett mycket enkelt sätt. Artikelförfattaren, som är mycket förtrogen med invandrarnas problem – särskilt de finsktalande invandrarnas – skrev där att det finns en stor mängd människor här i landet som kan två språk, nämligen svenska och finska. Det är särskilt barn och ungdom från finsktalande hem, som har lärt sig svenska i skolan. Dessa unga skulle på olika håll i samhället – t. ex. på postanstalter, apotek, polisstationer, sjukhus, sjuk-kassor, skatteverk och olika sociala myndigheter – kunna bli värdefulla tillgångar när det gäller tolkning, om de blev anlitade just där behov av sådana tolkningar föreligger. Då kunde man tillämpa samma system som t. ex. i det samiska Norge, nämligen en meritvärdering av kunskaper

i det främmande språket. På det sättet skulle en del av problemen kunna lösas.

Vi tog upp denna fråga i motionen 1975:948, där vi föreslog att riksdagen måtte besluta att det skulle vara en merit att kunna ett språk som talas av invandrare, särskilt i områden med många invandrare. Inrikesutskottet skrev då i sitt betänkande, som det hänvisas till också i år, följande:

”En ökad rekrytering av flerspråkig personal är önskvärd hos myndigheter och institutioner på orter med större språkliga minoriteter bland befolkningen. Det kan därför vara berättigat att vid tillsättning av vissa tjänster tillmäta kunskaper i främmande språk ett särskilt meritvärde.”

Detta var alltså helt i överensstämmelse med vad vi hade krävt. Men samtidigt avvisade utskottet motionskravet med hänvisning till att motionen endast tog upp finländarnas problem och endast statliga tjänster. Detta gjorde att vi kom tillbaka i år med trepartimotionen 378, som behandlas i nu förevarande betänkande, och där utskottet också skriver mycket välvilligt. Man talar om den tolkutbildning som påbörjats eller planerats i finska, tyska, grekiska, serbokroatiska osv. Sedan säger utskottet att med hänvisning till förra årets uttalande anser utskottet att motionens krav är tillgodosett. Då har jag läst om vad som skrevs i fjol och jämfört med vad som står på s. 14 i det utskottsbetänkande som vi nu behandlar. Förra gången skrev alltså utskottet att man ansåg önskemålen i motionen tillgodosedda. Skall man alltså tolka det så att kunskaper i invandrarpråk skall räknas som merit vid tillsättning av tjänst? Jag tycker det är alldeles självklart att man skulle kunna ha en sådan enkel bestämmelse. Likaså tror jag att vi då på ett smidigt sätt på många ställen och i många befattningar skulle kunna intressera människor att använda sig av sin tvåspråkighet. Därför vill jag gärna ha ett förtydligande av det som står i utskottsbetänkandet.

Herr GÖRANSSON (s):

Fru talman! Efter två år av invandringsunderskott har vi under de senaste åren på nytt fått ett invandringsnetto i vårt land. Både från Norden och från andra länder ute i Europa kommer allt fler människor till vårt land. Framför allt har invandringen från Danmark ökat starkt under det senaste året. Denna invandring har skapat en mångfald av släktanknytningar över gränserna, och förhoppningar om sådana släktanknytningar har uttalats av många människor, främst från de kommunistiska länderna i öster och i synnerhet efter de möjligheter som öppnades efter Helsingforskonferensen i somras.

Det är de politiska och ekonomiska faktorerna i andra länder som skapat detta invandringstryck. Just nu gäller det de assyrier som kommer till vårt land från det krisdrabbade Libanon.

Med de nuvarande reglerna, som antagits av en enhällig riksdag, kommer invandringen i sina skiftande former att fortsätta även i framtiden. Det blir därför nödvändigt med stora insatser för att de framväxande

minoriteterna harmoniskt skall kunna infogas i det svenska samhället. Det är därför också rimligt att den upprustning som statsrådet nu föreslår skall ske inom invandrarverket kommer till stånd efter dagens beslut.

Med hänsyn till den ökade mängden av kvalificerade tillståndsärenden, inte minst beträffande flyktingsuttagningar, och den kraftiga ökningen av antalet rättshjälpsärenden i dessa sammanhang samtidigt som allt fler invandrare söker medborgarskap i vårt land är den förstärkning med 12 nya tjänster som nu kommer till stånd av stort värde, även om jag inte anser att den kommer att kunna lösa alla problem.

Invandrarnas egna organisationer tillfredsställer ett särskilt identitetsbehov hos sina medlemmar. Kontakten med landsmännen är för invandrarna av särskilt stor betydelse under första tiden i det nya landet. Organisationerna underlättar invandrarnas anpassning i den nya omgivningen, och de kan på ett effektivt sätt medverka till att sprida information om förhållandena i vårt samhälle. De spelar också en viktig roll som språkrör för invandrarna i kontakten med de svenska myndigheterna och andra organ i vårt samhälle.

I kvällens debatt har samtliga representanter för de borgerliga partierna gett uttryck för uppfattningen att invandrarorganisationerna har en mycket stor betydelse i vårt land. Det skulle vara en framgång om dessa representanter också talade om för sina partiers företrädare i invandrarverkets styrelse att man i första hand bör stödja invandrarorganisationerna.

Det kommer till invandrarverket oerhört många ansökningar från olika organisationer. I år har man ansökt om totalt 7,5 milj. kr. till projektbidrag, tidningsstöd osv. Jag anser därför att de höjningar som folkpartiet och centern föreslagit endast är en form av överbud, ett sätt att försöka visa att man är litet duktigare än regeringen. Som fru Ludvigsson sade måste man se detta anslag i ett större budgetsammanhang.

När vi i invandrarverket gjort prioriteringar mellan olika stödåtgärder har vi sett presstödet som en möjlighet att ge bidrag till invandrarnas tidningar. Men när man försöker sätta sig in i denna fråga finner man ganska snart att de enda problem som de svenska tidningarna och invandrantidningarna har gemensamt är de ekonomiska. I övrigt är ingenting av det som var orsaken till att presstödet en gång infördes gemensamt för svenska tidningar och invandrantidningar. Det är alltså rent ekonomiska skäl som föranlett invandrantidningarna att begära stöd hos invandrarverket.

Även om vi alla vill ge invandrarorganisationerna och deras tidningar de pengar de önskar, så måste vi konstatera att detta inte är möjligt utan att vi är tvungna att göra prioriteringar. Den prioritering som jag och Landsorganisationens representant i invandrarverket har gjort är helt klar. Den ligger i linje med vad riksdagen tidigare har uttalat och med vad som i dag har sagts, nämligen att vi skall stödja invandrarorganisationernas tidningar. Man blir därför mycket förvånad när moderaten, folkpartisten och centerpartisten i invandrarverkets styrelse vill ge stöd

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

till privata tidningar utgivna på andra språk, innan de vill ge pengar till riksförbundet för de finska föreningarna, till det grekiska riksförbundet och till det jugoslaviska riksförbundets tidningar. Alla dessa tre invandrarorganisationer har egna tidningar. Det stöd de har fått av verket är litet i förhållande till det stöd som de borgerliga partierna var beredda att ge den finska tidningen Finn Sanomat, som inte har något riksförbund bakom sig.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Fru talman! När jag lyssnade på herr Göransson, fick jag den bestämda uppfattningen att nu kommer herr Göransson att avge en röstförklaring och tala om varför han ämnar rösta på vår reservation. Det var ju den enda logiska slutsatsen av herr Göranssons mycket starka betonande av invandrarorganisationernas roll. Men genom en häpnadsväckande vändning på slutet kom aldrig denna logiska slutsats, utan herr Göransson avfärdade vår reservation beträffande invandrarorganisationerna såsom överbud.

Reservationen innebär en uppräknig av det nuvarande anslaget till invandrarorganisationerna med ytterligare 30 %. Herr Göransson försökte antyda att det inte gäller så litet pengar att det bara är fråga om ett överbud och ingenting att ta på allvar. Men om man ställer höjningen i relation till det anslag som faktiskt utgår, borde även det vara småpengar enligt herr Göranssons sätt att räkna.

Om man känner så starkt för invandrarorganisationerna som herr Göransson gör, bör man inte missa det tillfälle som man har här i riksdagen i afton att öka invandrarverkets resurser för stöd till dessa organisationer. Det vore ett betydligt konstruktivare sätt än att dra upp en debatt om vilka tidningar man skall stödja eller inte stödja. Den frågan har vi med förtroende överlåtit till invandrarverkets styrelse, och jag tror att herr Göransson är kapabel att föra den debatten där. Det är ingenting som vi handlägger här i riksdagen.

Herr GÖRANSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag förstår om herr Granstedt tycker att det är litet olustigt att få reda på hur verkligheten är och därför försöker lägga ut dimridåer. Men om vi hade varit beredda att stödja Ruotsin Suomalainen, kunde vi ha sett till att denna tidning, som utges av Riksförbundet finska föreningar i Sverige, hade fått sitt anslag höjt från 100 000 till 150 000 kr. Det är ingen liten anslagshöjning för denna tidning, som jag anser har stor betydelse för de finska invandrarna. Likadant skulle jag vilja säga om det grekiska och det jugoslaviska riksförbundets tidningar.

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Fru talman! Om herr Göransson vill ge ett bättre stöd till invandrarorganisationerna, kvarstår min rekommendation att han i så fall skall rösta på den reservation som behandlar dessa frågor. Det är det mest konstruktiva som går att göra här i kväll. Däremot lär riksdagen inte kunna fatta något beslut om hur invandrarverket skall fördela sina medel.

Jag vill dessutom påminna om vad jag sade i mitt inledningsanförande, nämligen att vi i en motion har aktualiserat frågan om ökade resurser också för invandartidningarna. Den motionen behandlas nu i konstitutionsutskottet. Min förhoppning är naturligtvis att konstitutionsutskottets behandling skall leda till ökade resurser för invandartidningarna. Därmed bör även de problemen kunna få en tillfredsställande lösning.

Fru statsrådet LEIJON:

Fru talman! Jag hade inte tänkt gå in i den här debatten och skall inte heller nu kommentera utskottsbetänkande eller reservationer, men jag vill ge ett kort svar på herr Strömbergs i Botkyrka fråga angående assyrierna, eftersom den berör ett svårt och aktuellt problem.

Den 26 februari fattade regeringen ett beslut med konsekvensen att ett stort antal assyrier som kommit till Sverige från Turkiet skulle få stanna här. Det beslutet var inte bara så att säga ett formellt tillståndsbeslut, utan det var också noggrant förberett när det gällde möjligheterna att ta emot dessa människor i Sverige och att placera ut dem i andra kommuner än Södertälje där den mycket stora majoriteten av dem fanns. Samtidigt fattades beslut om visumtvång för resenärer från Turkiet. Sedan dess har heller inte några assyrier därifrån kommit till Sverige. Däremot har under de senaste veckorna ett mycket stort antal assyrier kommit från Libanon, där det som vi vet pågår ett inbördeskrig.

Vi är i departementet mycket väl medvetna om de stora svårigheter som Södertälje kommun ställts inför, och det är inte rimligt att en kommun ensam får bära problem av det här slaget. Därför är vi intensivt sysselsatta med denna fråga, och vi har i stort sett lagt all annan verksamhet åt sidan. Vi samarbetar med myndigheter och självfallet med Södertälje kommun.

Naturligtvis är det inte bara myndigheter som måste vara med i det här jobbet, om vi skall kunna klara av det. För det fordras också att andra kommuner är villiga att ställa upp, och tyvärr har vi väl i samband med det här arbetet upplevt att det inte på alla ställen finns så särskilt stor vilja till solidaritet med invandrarna eller med en annan kommun, i detta fall Södertälje, som blivit hårt drabbad. Jag hoppas att den inställningen från vissa andra kommuner kommer att ändras.

Herr Strömbergs egentliga fråga var om vi hade övervägt åtgärder för att i framtiden bättre möta situationer liknande den som nu har uppkommit när det gäller assyrierna. Svaret på den frågan måste bli nej, därför att de svårigheter och problem som vi just nu akut står inför är de mest angelägna, som vi i första hand måste försöka komma till en lösning på.

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Fru talman! Jag ber att få uttrycka min uppskattning över det svar som jag fick av statsrådet Leijon. Jag är tacksam för att statsrådet så klart markerar att man försöker hjälpa Södertälje kommun att lösa problemet. Tyvärr måste jag också säga att statsrådet har rätt när hon säger att en del kommuner inte har velat ställa upp. Vi har i flera kommuner här i Storstockholm upplevt det i många sammanhang. Det är ganska upprörande att man försöker komma undan sitt ansvar i en region som ändå är en gemensam arbetsmarknad där alla gemensamt borde bära också de här svårigheterna.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Oskarson och Strindberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 3 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Oskarson och Strindberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strindberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261
Nej - 47
Avstår - 1

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Eriksson i Arvika m. fl. och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Granstedt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 4 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Granstedt begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 206
Nej - 103

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Oskarson och Strindberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 4 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Oskarson och Strindberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strindberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 48
Avstår - 3

M o m . 3

Fru TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets motivering under detta moment i vad denna behandlas i reservationerna nr 2 och 4. Därefter företas utskottets hemställan och motivering i övrigt till avgörande i ett sammanhang.

Bidrag till Stiftelsen Invandrartidningen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 2 av herrar Eriksson i Arvika och Carlström anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för
invandrare, m. m.*

Den som vill att kammaren godkänner inrikesutskottets motivering i betänkandet nr 36 punkten 4 mom. 3 såvitt avser Bidrag till Stiftelsen Invandrarbidraget röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 2 av herrar Eriksson i Arvika och Carlström anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 276
Nej - 30
Avstår - 3

Projektbidrag till tidningar och tidskrifter

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 4 av herrar Eriksson i Arvika och Carlström anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner inrikesutskottets motivering i betänkandet nr 36 punkten 4 mom. 3 såvitt avser Projektbidrag till tidningar och tidskrifter röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 4 av herrar Eriksson i Arvika och Carlström anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 275
Nej - 30
Avstår - 4

Utskottets hemställan och motivering i övrigt

Utskottets hemställan bifölls och motiveringen i övrigt godkändes.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 6 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 296
Nej - 14

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 6 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 15

M o m . 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:35 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser vissa anslag inom finansdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1976/77 jämte motioner.

Punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Onsdagen den
31 mars 1976

*ADB-systemet för
folkbokföring och
beskattning, m. m.*

Punkten 4

ADB-systemet för folkbokföring och beskattning, m. m.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Fru talman! Det torde vara få områden där utvecklingen gått så fort och fått så genomgripande verkningar som när det gäller dataområdet. Givetvis är det angeläget att man ur rationaliseringssynpunkt utnyttjar de nya uppfinningarna, men detta får inte innebära att man därmed riskerar de enskilda människornas integritet. Moderata samlingspartiet har därför i sin partimotion krävt att hela detta problem tas upp till allvarlig prövning. Bevarandet av den enskilda människans integritet och frihet är enligt vårt sätt att se en av de mest allvarliga frågorna i nuvarande tid.

Vi moderater har därför krävt att datainspektionen skall få yttra sig innan nya register uppläggs. Vi har också motsatt oss att det under fjol-årets riksdag beslutade centrala skatte- och befolkningsregistret skulle bli ett centralregister. Samkörning av olika register kan medföra att uppgifter kommer att bli tillgängliga i en utsträckning som icke är förenlig med personlig frihet och integritet.

Utskottet finner angeläget framhålla att det inte i sak är någon skillnad mellan de krav som vi ställt i vår motion och vad utskottet självt anser i denna fråga. Jag är glad, om så är förhållandet, och därför har vi i ett särskilt yttrande bara understrukit våra krav för att därmed ge uttryck för vad vi verkligen anser om den linje som vi vill att vårt land skall följa när det gäller framtidens dataregister.

Nog är det ganska talande – och det visar hur allvarligt läget är – när en framstående dataman har vägrat att lämna de uppgifter som infordrats vid den senaste folk- och bostadsräkningen under motiveringen att de uppgifter som där lämnas kan komma att missbrukas genom samkörning med andra dataregister.

De farhågor som vi motionärer hyst är tydligen full berättigade, och detta visar att utvecklingen gått så fort att man inte kunnat följa med i kontrollen av säkerhetsfrågorna i den utsträckning som människorna i ett fritt samhälle har rätt att fordra.

Fru talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Då det utskottsbetänkande som vi nu behandlar är enhälligt med undantag av ett särskilt yttrande, kan jag fatta mig ganska kort.

Jag ber att få instämma i vad herr Magnusson i Borås och fru Troedsson uttalar i det särskilda yttrandet med anledning av motionen 1975/76:1997 och med hänvisning till motiveringen i motionen 1975/76:1979 om stark begränsning av antalet centrala befolkningsregister. De säger där: "I utskottets utlåtande görs gällande att det knappast föreligger några me-

ningskiljaktigheter mellan regeringens och motionärernas ståndpunkt i denna fråga." Detta noterar motionärerna utan några direkta invändningar.

Med detta citat ur skatteutskottets betänkande 1975/76:35 och med hänvisning till utskottets skrivning i övrigt i frågan ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets betänkande på alla punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 4 Skatten på annonser och reklam

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:38 med anledning av motioner om slopande av skatt på annonser och reklam.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:258 av herrar Andersson i Örebro (fp) och Hovhammar (m), vari hemställts att riksdagen beslutade upphäva skatten på annonser och reklam samt

1975/76:1009 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl. (c, m, fp) vari hemställts att riksdagen beslutade upphäva skatten på reklamtrycksaker.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1975/76:258,
2. motionen 1975/76:1009.

Reservation hade avgivits av herr Hörberg (fp) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:258 och med anledning av motionen 1975/76:1009 beslutade upphäva skatten på annonser och reklam fr. o. m. den 1 juli 1976.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m).

Herr HÖRBERG (fp):

Fru talman! Annonsskatt infördes 1971 för att finansiera presstödet. Mot annonsskattens administration kunde knappast några anmärkningar riktas. Däremot påvisades direkt att den skulle komma att medföra en snedvridning så att reklamen i stället för att utnyttja annonser i tidningar

Nr 94

Onsdagen den
31 mars 1976

Skatten på annonser och reklam

Onsdagen den
31 mars 1976

Skatten på annonser och reklam

skulle söka sig andra vägar för att nå konsumenterna.

Redan 1972 kompletterades därför annonskatten med en reklamskatt, dvs. en skattebeläggning även av andra reklamvägar. Den senare skatten har kommit att framstå som mer kontroversiell än övrig indirekt beskattning. Även om förbättringar och förtydliganden har genomförts av riksdagen, framstår reklamskatten fortfarande såsom den punktsskatt som i förhållande till sina administrationskostnader för såväl företag som upp-
bördsmyndigheter ger minst till statskassan.

Det saknas inte motiv för reklamskattens omedelbara avskaffande. För att genom ett sådant beslut inte återinföra den snedvridning av reklam-
beskattningen som enbart annonskatt innebär bör – såsom yrkats i motionen 1975/76:258 – såväl annons- som reklamskatten avskaffas. Det finns utan tvivel andra möjligheter att finansiera det så betydelsefulla presstödet.

Av tekniska skäl, fru talman, yrkar jag inte bifall till den formulering som reservationens hemställan fått, utan till en formulering som nu utdelas i stencilform till ledamöterna, nämligen

att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:258 och 1975/76:1009 beslutar anhålla att regeringen snarast möjligt framlägger förslag till riksdagen om avveckling av skatten på annonser och reklam.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Annonss- och reklamskatten har ju, som den föregående talaren sade, kommit till för att anskaffa medel för att täcka kostnaderna för presstödet. Vi har från moderata samlingspartiets sida motsatt oss denna form av beskattning, och vi har också gjort allvarliga erinringar mot den utformning som presstödet har haft. Sådana anmärkningar har vi också riktat mot den proposition som senare kommer att behandlas i riksdagen, och av den anledningen har vi begärt en översyn av formerna för presstödet och samtidigt en översyn av beskattningen av annonser och reklam.

Allvarliga anmärkningar har alltid kunnat riktas mot denna beskattning på den grunden att den är administrativt besvärlig. Därmed följer också att den kommer att träffa mycket orättvist. Vidare har det för dem som beröres av denna beskattning och som närmast har att tillämpa den medfört mycket bekymmer och bryderi att avgöra i vilken utsträckning skatten gäller eller inte gäller. Det är naturligtvis mycket otillfredsställande. Därför är det befogat att göra en närmare översyn.

Under fjolårets riksdag fick de icke socialistiska partierna framgång och vann en lottdragning här i riksdagen, vilket innebar att vissa synnerligen anmärkningsvärda verkningar av den här beskattningen bortogs. Det finns anledning att se vad detta kommer att medföra för för-

bättringar, och därför har vi från moderata samlingspartiet den här gången inte funnit skäl att framställa något direkt yrkande.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Det tillhör tydligen ordningen att vi vid varje riksmöte skall diskutera slopandet av skatten på annonser och reklam.

Skatteutskottet har i år haft att ta ställning till två motioner som behandlar reklamskatten. I den ena, 1975/76:258 av herrar Andersson i Örebro och Hovhammar, yrkas att skatten på annonser och reklam slopas, och i den andra, 1975/76:1009 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl., hemställs att riksdagen beslutar upphäva skatten på reklamtrycksaker. Dessa båda motionsyrkanden har följts upp i en reservation av herr Hörberg, där han hemställer att riksdagen beslutar upphäva skatten på annonser och reklam fr. o. m. den 1 juli 1976. Det yrkandet har sedermera ändrats genom den stencil som har delats ut, men i princip är det samma sak.

Det finns skäl att erinra om att annonsskatten infördes 1971 för att skapa ett utrymme för det stalliga stödet till dagspressen. Behovet av sådant stöd har inte minskat sedan dess. Nyligen avlämnades en proposition med förslag om uppräknig av presstödet från 122 milj. kr. till 196 milj. kr. Den allmänna reklamskatten, som kom 1972, genomfördes med syfte att skapa större neutralitet i beskattningen mellan olika former av reklam.

Riksdagen har sedan varje år prövat annons- och reklamskatten. I vissa stycken har de ursprungliga bestämmelserna reviderats. Herr Hörberg har tagit fasta på det i sin reservation och tar bl. a. detta som motivering för att nu föreslå en avveckling av skatten. Jag har litet svårt att följa den tankegången. Det kan knappast vara något fel att bestämmelser, som visat sig svårtillämpade, revideras och att man fortlöpande söker åstadkomma förenklingar.

Revideringarna har främst gällt beskattningen av reklamtrycksakerna, och utskottet medger att det är på detta område som beskattningen fått den minst tillfredsställande lösningen. Beskattningen av reklamtrycksakerna svarar för ungefär en fjärdedel av de sammanlagda reklaminkomsterna. Den övriga delen av reklambeskattningen fungerar utan några mer påtagliga problem. Att man nu, som herr Hörberg föreslår, skulle avveckla hela beskattningsområdet för att den förstnämnda delen är krånglig, är enligt mitt förmenande att ta till större våld än vad nöden kräver. Det gäller i stället att konstruktivt söka finna bättre lösningar för att komma till rätta med problemen. Enligt vad utskottet erfarit pågår det ett arbete för att söka åstadkomma enklare lösningar än de nu gällande i fråga om beskattningen av reklamtrycksakerna.

Annonss- och reklamskatten inbringade 132,3 milj. kr. under 1975, och det är inte ett så ringa belopp som man vill göra gällande i reservationen.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Nr 94

Onsdagen den
31 mars 1976

Skatten på annonser och reklam

Onsdagen den
31 mars 1976

Skatten på annonser och reklam

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Jag vill helt kort säga till herr Carlstein att vi är fullt överens om att behovet av presstödet inte har minskat sedan 1971, som han uttryckte det, snarare tvärtom. I mitt tidigare anförande sade jag även att andra finansieringsvägar utan tvivel är möjliga. På sin tid anvisade också folkpartiet andra sådana.

Att jag denna gång tar upp frågan om att avskaffa hela annons- och reklamskatten beror ju på att vi faktiskt inte har lyckats skapa en rimlig och väl fungerande beskattningsform för reklamtrycksakerna, enligt mitt och mångas förmenande. Och om vi då inte vill ha kvar den snedvridning som vi hade under 1971 mellan annonsskatt och annan reklamskatt så måste vi alltså avskaffa alltihop. Det är det mitt yrkande innehåller.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Jag tycker att herr Hörberg gör det litet för lätt för sig när han hänvisar till att det finns andra vägar att få in dessa 132,3 milj. kr. som nu reklamskatten inbringar. Vi har inte fått några som helst anvisningar om på vilka andra vägar man skall ta in dessa pengar, och det är inte så där alldeles lätt att hitta skattekällor som ger hundratals miljoner kronor.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! I de motioner som folkpartiet väckte vid de tillfällen då de två skatterna infördes fanns förslag om hur man skulle täcka kostnaden för presstödet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Hörberg under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hörberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 38 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Hörberg under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hörberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262

Nej - 31

Avstår - 14

§ 5 Bokföringsmässig redovisning av inkomst av jordbruksfastighet

Nr 94

Onsdagen den
31 mars 1976

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:43 med anledning av motioner om vissa ändringar rörande den bokföringsmässiga redovisningen av inkomst av jordbruksfastighet.

*Bokföringsmässig
redovisning av
inkomst av jord-
bruksfastighet*

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 43 behandlas en motion från centerpartiet, nr 968, i vilken begärts en översyn av lagervärderingsreglerna beträffande stamdjur vid bokföringsmässig redovisning i lantbruket i syfte att motverka nuvarande negativa effekter av inflationen.

Vid tillkomsten av gällande bestämmelser angående jordbruksbeskattningen rådde allmän enighet om att jordbruket i företagsekonomiskt avseende skulle betraktas på samma sätt som annan näringsverksamhet och att beskattningsreglerna för jordbruk och rörelse därför i största möjliga utsträckning borde vara enhetliga. Men det framgår också av nuvarande beskattningsregler att vissa skillnader förekommer bl. a. beträffande lagervärderingen. Allmänt sett är varulagervärderingsreglerna i jordbruk och rörelse så utformade att den nominella värdetillväxt som lagret är utsatt för på grund av inflationen blir föremål för beskattning. Rörelseidkarna beskattas för denna värdetillväxt i samband med försäljningen av lagertillgångarna. Detsamma gäller för jordbrukare beträffande andra lagertillgångar än djur. I fråga om djurlagret beskattas jordbruket successivt för värdetillväxten av djuren, oavsett om de försäljs eller ej, i den mån ytterligare nedskrivning av lagret inte kan göras.

Av denna korta redogörelse för nuvarande beskattningsregler framgår att djuren intar en särställning, där speciella regler nu gäller. Detta belyser de svårigheter som uppmärksammades redan vid tillkomsten av nuvarande jordbruksbeskattningsregler. De senaste årens starka inflation har ytterligare markerat den särställning som djuren intar vid lagervärderingen. Att årligen bli beskattad för en rätt betydande fiktiv inkomst ter sig för flertalet som en orättvis beskattning.

Djuren är inte en lagervara i vanlig mening, utan, om man tar exempel från jordbruket i övrigt, närmare en kombination av tillgångar som mark (produktionsfaktorn), inventarier (nödvändigt för framställningen) och det s. k. lagervärdet.

Vi motionärer är inte på det klara med hur problemen skall kunna lösas, men vi anser att frågan är betydelsefull och samtidigt så besvärande för många att detta problem bör prövas av någon utredning. Nu har företagsskatteberedningen till uppgift att se över företagsbeskattningen i dess helhet, och då det tycks vara så att just lagervärderingsreglerna i allmänhet är föremål för översyn, så vill vi inte nu driva utredningskravet längre, utan avvaktar vad företagsskatteberedningen, som redan i höst avser att framlägga sitt förslag, kommer att säga.

Vi förväntar oss givetvis att företagsskatteberedningen prövar även

161

Onsdagen den
31 mars 1976

*Bokföringsmässig
redovisning av
inkomst av jord-
bruksfastighet*

denna fråga i sitt slutliga ställningstagande. Om så icke sker, kommer säkerligen frågan tillbaka kommande år.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! I en motion till årets riksdag, nr 994, har jag tillsammans med några kamrater från moderata samlingspartiet påtalat de olägenheter och orättvisor som nuvarande beskattningsregler enligt min mening innebär för lantbruksföretag med mjölkproduktion.

Skatteutskottets betänkande nr 43, som vi nu behandlar, andas en viss förståelse för de synpunkter som framförs i motionen. I det särskilda yttrande av utskottets borgerliga ledamöter som fogats till betänkandet hoppas man att företagsskatteberedningen kommer att behandla de problem som berörs i motionen. Då utredningen lär bli klar kanske redan under innevarande år har man nöjt sig med detta yttrande.

Den nu gällande beskattningsprincipen kom till i samband med omläggningen av beskattningen av jordbruksföretag från redovisning enligt kontantprincipen till bokföringsmässig redovisning. Principen att beskatta inflationsvärdetillväxten av djur under pågående drift är orimlig och drabbar animalieproduktionen, särskilt mjölkproduktionen, mycket hårt. Systemet medför att lantbrukaren beskattas för värden som han inte kan tillgodogöra sig med mindre än att produktionen upphör. Som alla vet kan man inte ändra produktionens inriktning år från år, utan den är ofta densamma under mycket lång tid, oftast en hel livstid.

Själv har jag t. ex. bedrivit mjölkproduktion under de 26 år jag hittills varit jordbrukare. Nuvarande beskattningsregler har för mig och andra fört med sig att riksskatteverket under de två senaste åren höjt värdet per djurenhet med sammanlagt 500 kr. Det är en för oss ointressant värdestegring, som vi inte kan tillgodogöra oss så länge vi fortsätter med mjölkproduktionen. I realiteten innebär nuvarande regler att skillnaden mellan lägsta bokföringsvärde, som efter avskrivning är 40 %, och de åsatta värdena, som tycks höjas årligen, betraktas som vinst. I realiteten är det, som herr Josefson sade, endast fråga om en fiktiv sådan.

I en tid som präglas av stark inflation kan denna vinst bli relativt stor. När denna s. k. vinst, som lantbrukarna inte utan att sälja kan utnyttja, blir beskattad innebär det ofta stora likviditetssvårigheter. För lantbrukare med omfattande animalie- och mjölkproduktion är detta redan efter den korta tid som de nya reglerna gällt ett mycket allvarligt problem, som snarast måste lösas.

Jordbruket bör enligt min mening bedömas som annan rörelse och stamdjuren beskattas som inventarier och inte som lagertillgång. Då utskottet tycks dela denna uppfattning är min förhoppning att hithörande frågor skall kunna lösas utan onödigt dröjsmål. Det bör således vara möjligt för företagsskatteberedningen att behandla denna fråga utan att avvakta övervägandena rörande lagervärderingsfrågorna i stort. Inte

Onsdagen den
31 mars 1976

*Bokföringsmässig
redovisning av
inkomst av jord-
bruksfastighet*

minst från produktionssynpunkt är det angeläget att denna fråga löses så snabbt som möjligt.

Herr talman! Jag har inget yrkande. Jag avvaktar det resultat som utskottets framställning kan medföra och har, om ingenting händer, möjligheter att komma igen i frågan.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Jag ber först att få instämma i de synpunkter som framförts av herrar Josefson och Leuchovius beträffande beskattningen av stamdjuren.

Jag har begärt ordet framför allt därför att utskottet i det här betänkandet behandlar motionen 699, som väcktes till 1975/76 års riksmöte. I den har vi begärt att omläggningen till bokföringsmässig redovisning för jordbrukare skall begränsas till att omfatta jordbruksföretag med en bruttoomsättning som överstiger 50 000 kr. per år. I motionen 705 har Martin Olsson givit till känna samma synpunkter.

Övergången till bokföringsmässig redovisning innebär i och för sig ingen försämring för jordbrukarna. Tvärtom ger det en bra möjlighet till utjämning av skatten. Men – och detta är viktigt – de flesta jordbrukare klarar inte arbetet med bokföring och deklaration själva efter bokföringsmässiga grunder. De måste anlita hjälp, och den hjälpen är inte så lätt att få. Det är så många nya som nu samtidigt kommer och vill ha hjälp.

Detta är en anledning att ge uppskov med ikraftträdandet. Den 18 mars gick regeringen med på att ge ytterligare uppskov. De jordbrukare som under 1975 har mer än 35 000 kr. i bruttointäkt skall tillämpa bokföringsmässig redovisning fr. o. m. 1978 års taxering och de som 1976 har en bruttointäkt av 20 000 kr. eller mer skall gå över till bokföringsmässig redovisning fr. o. m. 1979 års taxering. Återstoden skall gå över till bokföringsmässig redovisning fr. o. m. 1980 års taxering. Det blir med andra ord ett par års extra frist för en del jordbrukare.

Därmed har vi motionärer till viss del men inte helt fått gehör för våra yrkanden. Vi har i vårt land många små jordbrukare. De är ofta äldre människor som har svårigheter att klara deklaration enligt bokföringsmässiga grunder. De borde kunna slippa övergå till sådan deklaration om de så önskar. Det är enligt min mening onödigt att påtvinga människor mer byråkrati än nöden kräver. För många, kanske de allra flesta, skulle det inte ha någon som helst betydelse från beskattningssynpunkt.

Jag vill, herr talman, ha detta sagt. Uppskovet ger vederbörande tid, och jag tror att det finns all anledning att återkomma. Jag skall för den skull inte nu ställa något yrkande.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Låt mig börja med att instämma i och understryka vad andra talare har sagt före mig, nämligen att samma beskattningsregler

Onsdagen den
31 mars 1976

*Bokföringsmässig
redovisning av
inkomst av jord-
bruksfastighet*

bör gälla för jordbrukare som för alla andra företagare i detta land. Om detta uttalande är vi fullständigt överens. Men när man sedan säger att "vi måste ha undantag från den här likheten, vi skall inte skatta för inflationsvinsten, det är en fiktiv vinst", vill man ha andra regler än de som gäller för övriga företagare. Alla företagare måste ju skatta för den nominella vinst som uppstår, antingen den uppstår på grund av inflationen eller på grund av någonting annat. Skall man ha likhet mellan jordbrukare och andra företagare måste den nominella vinsten beskattas och inte någon indexreglerad vinst, som många kanske eftersträvar. Vi är alltså överens om att reglerna skall vara lika för alla.

Jag tror det var herr Leuchovius som sade att "detta med lager vill vi göra om och kalla det inventarier i stället". Jag tror inte att herr Leuchovius på det sättet kan vinna något. Enligt gällande regler skall inventarienedskrivningen motsvara den fysiska förslitning som inventarierna undergår. Eftersom dessa djur mig veterligt aldrig undergår någon förslitning – de bara byts ut undan för undan – kan jag inte tänka mig att det över huvud taget skulle kunna bli någon nedskrivning. När man i stället har medgivit en nedskrivning med 60 % till 40 % av värdet har man gått mycket längre än man gör i fråga om inventarienedskrivning. Om en inventarienedskrivning görs som motsvarar en beräknad livslängd på 10, 20 eller 30 år kommer också den vinst som uppstår, om inventariet försäljs till ett högre värde än det nedskrivna beloppet, att beskattas.

Jag tycker alltså att det är ganska bra att man får en successiv beskattning av värdestegringen, kalla den fiktiv eller inte. Det är en nominell värdestegring som sker av lager- eller inventarietillgången. Det är ändå inte så, herr Leuchovius, att någon drabbas om han inte tidigare har använt sig av möjligheten till maximal nedskrivning. Annars kan man klara av detta genom att göra nedskrivningar undan för undan. Men om man redan från början har valt att skriva ner sitt lager maximalt drabbas man inte av någon straffskatt, herr Leuchovius, utan det är bara så att man kanske har gjort en alldeles för stark nedskrivning. Man har för att undgå skatt i ett tidigare läge skrivit ner sitt lager för mycket. Då blir konsekvensen så småningom när lagret stiger i värde att man får ta en sådan här smäll.

Jag tror alltså – och där har vi varit tämligen överens i utskottet – att om man skall ha kvar likheten mellan alla sorters företag, jordbruksföretag och andra, kan man visserligen redovisningsmässigt göra om lager av djur till inventarier, men man kan aldrig ta bort skatten på den s. k. inflationsvinsten, för då går man ifrån likheten mellan de olika företagsformerna.

Vad företagsskatteberedningen kommer att syssla med och har som ett av sina huvuddirektiv är att ta reda på hur man skall ha det med lagervärderingen och vilka former man skall ha för en konsolidering. I företagsskatteberedningens direktiv är inte jordbruksbeskattningen medtagen, men vi anser det ganska självklart att om man kommer fram till andra regler för andra företag när det gäller lagervärdering o. d. bör

naturligtvis också jordbrukarna få exakt samma möjligheter till förändrade lager. Det är ju det som utskottet har sagt, och jag tror att de som skrivit under det särskilda yttrandet är inne på ungefär samma linje, nämligen att de regler som gäller för andra företagare och som företagskatteberedningen kan komma att ändra på också bör gälla för jordbrukare.

Herr talman! Det finns ju bara ett yrkande, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Som herr Wörnberg sade är det angeläget att man försöker åstadkomma likartade regler för jordbruket och näringslivet i övrigt. Det har man varit inne på tidigare, och vi har inte haft någon avvikande mening.

Men när det gäller lagervärderingen har man skilda regler för lager av djur och för annat lager i jordbruket. Frågan är om man här har de rätta reglerna för lagervärdering av djur i jordbruket. Det är otvivelaktigt på det sättet att man får en årlig belastning i skattehänseende genom det system som nu tillämpas. Vi motionärer anser att det är angeläget att man prövar systemet som sådant. Vi har nu särskilda lagervärderingsregler för jordbruket, och vad vi önskar få prövat är huruvida man kan åstadkomma regler som är väsentligt mycket bättre.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! På en punkt delar jag herr Wörnbergs uppfattning, nämligen att jordbruket skall beskattas i likhet med annan företagsamhet. Men när det gäller värdet av djur är inte beskattningen likartad. Djur bedöms enligt de nya reglerna som en lagertillgång och inte som inventarier. För min del tycker jag att de skall bedömas som inventarier och också beskattas därefter. Djuren förslits nämligen och åldras – det kan man inte komma ifrån. I nuvarande läge höjs värdet för varje år. Under det senaste året var höjningen 300 kr. och året dessförinnan 200 kr. och det räknas som en vinst som företagaren-jordbrukaren får beskatta. Om han skriver ner värdet till 40 % blir det en reell beskattningsbar vinst. Visserligen får han dra av 60 % men resten beskattas som vinst. När det gäller inventarier får man naturligtvis skatta för vinsten den gång man säljer sitt företag. Vi är väl överens om att man då skall beskattas, men att man skall skatta varje år som inflationen ökar och därmed värdena höjs tycker jag är felaktigt.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det är ju så att man ändå kan komma undan med en beskattning i slutskedet på inte mindre än 60 % enligt det nuvarande systemet. Det är bara 40 % som man betalar successivt, medan man skjuter upp 60 % till den dag man avvecklar rörelsen. Det blir en fruktansvärd smäll om man har ännu mera uppskjutet till dess man avslutat

rörelsen. Därför tror jag att det är klokast för alla parter att betala litet skatt under tiden, inte vänta och ta alltihop den dag då man avslutar sin rörelse. Då blir skatten även från progressionssynpunkt väldigt betungande. Det blir den inte om man betalar litet varje år.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Den regel som herr Wärnberg nu talar om drabbar också andra inventarier, t. ex. en traktor som man skriver ner. Den får man också skatta för den dag man avyttrar rörelsen. Det är väl ingen skillnad om det gäller djur. De skall beskattas på samma sätt. Men på djur har man nu inflationsvinst varje år, som man får skatta för. Där är det en skillnad. Jag tycker att de skall likställas med andra inventarier. Jag har djur som är relativt gamla, t. ex. en ko som är 17 år. Hon är bäst i livstidsproduktion i länet för den delen. Och jag har en traktor som kanske inte kan användas lika länge. Det kan alltså vara delade meningar om hur länge man kan ha olika inventarier. Men jag vill för min del att stamdjur och maskiner skall beskattas lika, som inventarier i ett jordbruksföretag.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det finns ingen principiell motsättning mellan herr Leuchovius och mig. Jag skulle också kunna vara beredd – i varje fall var jag det på den tiden då vi genomförde jordbruksbeskattningens nuvarande regler – att betrakta djur som inventarier. Det kan gå lika bra. Men jordbrukaren får under alla omständigheter, om han skall vara likställd med andra företagare, skatta för den inflationsvinst som uppstår, oavsett om vi kallar det inventarier eller lager. Skillnaden är bara att om man betraktar djuren som inventarier samlar man ihop all skatt till den dag då man avvecklar rörelsen, medan man bara samlar ihop 60 % av skatten till slutskedet om man betraktar djuren som lager. Resterande 40 % får man betala under tiden.

Det är den lilla skillnaden det gäller. Principiellt har jag ingenting att invända mot att kalla alltihop för inventarier. Men då kommer hela skattesmällen på en gång. Det skall man vara på det klara med.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Skogsbeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:44 med anledning av motioner om vissa ändringar i skogsbeskattningen.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! I motionen 1975:193 som behandlas i förevarande betänkande har herr Norrby och jag hemställt att regeringen framlägger förslag till generella regler beträffande vidgad rätt till insättning på skogs-konto i samband med stormfällningar, insektsangrepp m. m. Insättnings-rätten på skogskonto skulle för rotsåld skog höjas från 60 till 80 % och för leveransvirke och liknande från 40 till 60 % i sådana fall. Denna förbättring har också gällt vid tidigare stormfällning. Men det är speciellt när det gäller insektsangreppen som vi skulle vilja ha denna möjlighet införd.

Vi har i olika omgångar framställt liknande yrkanden, men inga resultat har nåtts. Även nu har utskottet avstyrkt vår motion. Jag vill klart ha sagt ifrån att detta är synd. Stora förluster har uppstått på grund av bl. a. granbarkborrens härjningar. De förlusterna skulle ha kunnat be-gränsas om vårt yrkande hade vunnit bifall i tid. Den sjuka skogen skulle då lättare ha kunnat tas bort, och smittan kunde ha stoppats. Insekts-angreppen skulle då inte ha fått den starka spridning som nu har blivit fallet, och skogsägarna skulle ha blivit mera intresserade av att ta bort den sjuka skogen.

Vi motionerade också 1973, då frågan var aktuell. Då skulle man ha kunnat nå resultat. Men den gången avlog riksdagen vårt motionsyr-kande under hänvisning till att bestämmelserna rörande skogsbeskatt-ningen var föremål för överväganden inom finansdepartementet. Vi kom igen 1974. Då avslogs motionsyrkandet med att frågan skulle prövas i samband med ställningstagandet till skogsbeskattningens framtida ut-formning.

Vi motionerade återigen vid 1975 års riksdag, och den motionen be-handlas först nu under 1975/76 års riksmöte. Det är i och för sig märkligt. Utskottet förutsätter nu att den i motionen "behandlade frågan kommer att prövas senast i samband med ställningstagandet till skogsbeskatt-ningens framtida utformning". Därefter avstyrker man motionen.

Herr talman! Är icke detta den obotfärdiges förhinder? Hur länge skall man ha tålmod med förhållningar av detta slag i en fråga som brådskat såsom denna? Nu är stora områden förstörda. Detta skulle kanske ha kunnat undvikas genom ett stimulerande skattesystem. Jag beklagar att ingenting har hänt. Efter vad jag hört under hand kommer frågan kanske snart att lösas. Men låt mig ändå, herr talman, få säga att det är bedrövligt att en fråga förhållas här i riksdagen på ett sådant sätt.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det är rätt grava anklagelser som herr Jonasson riktar, inte bara mot regeringen för att denna inte har lagt fram någon proposition i fråga om skogsbeskattningen, utan också mot skogsägarna själva. Herr Jonasson säger att skogsägarna inte avverkar sin insektsskadade skog bara därför att de får betala skatt på inkomsten av avverkningen. Det är en grav anklagelse att man missköter sin skog bara därför att man

får betala skatt på den inkomst man har. Jag tror inte att det är så illa som herr Jonasson vill göra gällande.

I den mån man bara avverkar tillväxten är det väl ganska rimligt, herr Jonasson, att man får betala skatt för den inkomst man får. Om man avverkar litet mer än tillväxten, kanske man rentav kan få en minskning av skogens ingångsvärde – herr Jonasson som praktiskt sysslar med taxeringar vet att den möjligheten står till buds. Det finns alltså inte så starka skäl att i varje enskilt fall, hur litet det än är fråga om, öppna möjligheterna för insättning på skogskonto. Skogskontona är till för att vid avverkningar som är mycket större än tillväxten åstadkomma en progressionsutjämning. Jag tror att man i det här aktuella fallet kunnat uppnå en progressionsutjämning på annat sätt. Varje gång det varit fråga om mycket stora insektsskador – landsomfattande eller regionsomfattande – har vi fått en lagstiftning.

Utskottet har emellertid ändå gjort ett medgivande och tycker att man skulle kunna överlåta avgörandet om insättning på skogskonto vid insektsangrepp i mindre omfattning på andra myndigheter. Vi har alltså gjort det medgivandet, men däremot har vi verkligen inte trott att det här är fråga om en sådan katastrof att vi bör föregripa ställningstagandet till skogsbeskattningens framtida utformning.

Sedan kan man naturligtvis skälla på regeringen för att den inte har lagt fram någon proposition. Men så enhällig har opinionen inte varit att det är alldeles självklart hur en sådan proposition bör utformas. Om regeringen lägger fram en proposition i enlighet med utredningens förslag är jag inte säker på att herr Jonasson accepterar den. Om propositionen utformas på något annat sätt, kommer andra inte att acceptera den. Detta är en otroligt kontroversiell fråga även bland skogsägarna själva. Därför kan jag till nöds begripa att man hela tiden upprättat nya promemorior och försökt finna en lösning på det hela.

Nu tror vi att en proposition är att vänta inom den allra närmaste tiden. Vi kan ta fel en gång till – jag vet ingenting om när propositionen kommer. Vi har ändå sagt att vi nu bör kunna lugna oss när vi ändå tror att det skall komma en proposition.

Till sist skulle jag vilja fråga: Om vi nu får ett förslag till ny skogsbeskattning, som blir ungefär likadan som den vi har i dag, är herr Jonasson då nöjd med att det i alla fall kommer ett förslag?

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Herr Wärnberg säger att jag riktar grava anmärkningar mot regeringen. Om herr Wärnberg tar reda på hur det ser ut i Värmland, måste han hålla med mig om att anmärkningarna är berättigade.

Herr Wärnberg framhåller vidare att anmärkningarna även riktar sig mot skogsägarna. Det har jag inte sagt. Men vi skall väl ändå förstå dessa äldre människor, som har innehaft en fastighet under lång tid och som – eftersom det gäller alltför många års tillväxt – inte har den avskrivningsmöjlighet som herr Wärnberg var inne på. Den äldre skogen

är och blir speciellt angripen av granbarkborren. Man är tvungen att slakta stora områden – kanske en hel fastighet – för att få bort granbarkborren så att smittan inte sprids. Det är inte så märkligt, herr Wårnberg, att en skogsågare då tvingas att skatta bort nästan hela inkomsten av den skog som han har sparat, skött och arbetat med. Hade skogsågarna fått en stimulans genom en vidgad rätt till insättning på skogskonto, skulle de ha undergått de besvärliga skattekonsekvenser som råder i detta fall. De hade fått större möjligheter att avverka skogen.

Nu har flera år gått. Medge, herr Wårnberg, att man någon gång kan bli trött på väntandet. Skall det dröja hur länge som helst, innan man kan klara en sådan här sak? Det är inget nytt skattesystem som behöver införas. Det system som har tillämpats vid avverkning av stormfållad skog borde kunna tillämpas även när det gäller insektsangrepp.

Herr WÅRNBERG (s):

Herr talman! Herr Jonasson frågar mig om jag har sett hur det ser ut i Vårmland. Jag har faktiskt gjort det, och jag har sett våldsamma kalhyggen, som inte varit insektsangripna. Skogen har huggits bort ändå. Vem som har gjort det vet jag inte.

Fortfarande kvarstår herr Jonassons grava anmärkningar mot de skogsågare som inte vill hugga bort tillväxten, även om den är angripen av insekter. För det var ju fråga om tillväxten. Herr Jonasson sade att man inte skulle behöva skatta ens för tillväxten. Men systemet går väl ut på att tillväxten skall beskattas? Hugger man bort mer, kommer vi in på de system som jag tidigare nämnde till herr Jonasson.

Jag tycker fortfarande att herr Jonasson riktar en anklagelse mot skogsågarna i Vårmland.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Herr Wårnberg säger att han har sett de stora kalhyggena i Vårmland. Det är Uddeholmsbolaget som har utfört dem i norra Vårmland. Men på vägen dit borde han ha sett granbarksborrens härjningar. Där är det inte fråga om kalhyggen.

Vidare framhåller herr Wårnberg att man skall skatta för tillväxten. Han beskyller mig för att jag skulle ha sagt' att man inte skulle behöva skatta för tillväxten. Det räcker inte med att man skattar för tillväxten, herr Wårnberg, för man skattar ju för all skog som man säljer, oavsett om det är årets tillväxt eller ej. Dårfor innebär det ingen beskyllning mot skogsågarna, när jag säger att man borde ha gjort det möjligt för dem att jämna ut skatten. Det är för att hjälpa dessa. Nu tvingas de kanske att ta ut och beskatta 40–80 års tillväxt på en enda gång. Man borde ha hjälpt dem med en vidgad insättningsrätt.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
31 mars 1976

Mervärdeskatten

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:45 med anledning av motioner om mervärdeskatt.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! I motion 1037 har herr Tråff m. fl. krävt att räntekostnaderna i samband med avbetalningshandel inte skall vara belagda med mervärdeskatt. Den som är hänvisad till att köpa sina varor på avbetalning får ju erlägga mervärdeskatt inte bara på varan i vanlig ordning utan dessutom på räntorna för den kredittid som han erhåller. Detta kan inte anses rättvist och riktigt, då räntor inte i annat sammanhang är belagda med mervärdeskatt.

Nu är denna fråga föremål för utredning, och förslag till ändring lär komma inom den allra närmaste tiden. Därför finns det ingen reservation till utskottsbetänkandet, och jag yrkar på denna punkt bifall till utskottets hemställan.

I motion 2093 har ett stort antal moderata riksdagsledamöter krävt att försäljning av textilkonst inte skall drabbas av mervärdeskatt. Motivet är närmast att det är ett kulturintresse att ta till vara den fina konst som åstadkommes, och det är alldeles säkert riktigt.

Utskottet anför att det skulle uppstå svåra gränsdragningsproblem, och det kan det säkerligen bli. Men sedan konst i allmänhet numera är undantagen från mervärdeskatt när den säljs direkt från konstnären så kan det väl rätt självklart finnas motiv för att även textilkonsten skulle vara fri från beskattning. I vårt grannland Norge har det visat sig möjligt att finna en form för undantag genom att ge frihet från beskattning för ett visst tulltaxenummer. Jag anser därför att den utredning som sysslar med hithörande problem borde kunna hitta en linje som gör det möjligt att tillfredsställa motionärernas önskemål.

Jag har, herr talman, inte heller på denna punkt något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Mervärdeskatt på räntor i samband med avbetalningsköp ligger inom mervärdeskatteutredningens ämnesområde, så utredningen kommer att ta ställning till frågan. Den saken behöver vi alltså inte nu föra någon diskussion om.

När det gäller textilkonsten har vi kanske något avvikande meningar. Vi är nog överens om att kunde befrielse medges utan att nya gränsdragningsproblem uppkommer, så skulle det vara relativt enkelt att göra det. Men varje gång vi har befriat ett område från beskattning har krav omedelbart rests på befrielse för ett angränsande område. Har vi då medgivit befrielse också för det området, så har nästa gränsområde kommit i blickfånget, osv. Medger vi den begärda befrielsen i det här fallet, oberoende av om den kan hänföras till ett visst tulltaxenummer eller inte,

så kommer hantverket i stort som nästa punkt.

Vi kommer alltså att hela tiden vara tvungna att flytta gränsen för undantagen, och det har gjort att utskottet inte har velat gå längre än som redan skett. Vill utredningen titta på saken, så har utskottet naturligtvis ingenting emot detta, men jag är inte säker på att utredningen gör det.

Här finns bara ett yrkande, nämligen bifall till utskottets hemställan, till vilket jag ber att få ansluta mig.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1975/76:46 med anledning av motioner om vissa frågor angående den kommunala beskattningen

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Vissa taxeringsfrågor m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:47 med anledning av motioner angående vissa taxeringsfrågor m. m.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! I motion 1030 har krävts att myndigheterna skall tillhandahålla kvitton så att de som personligen avlämnar sina självdeklARATIONER skall få ett bevis på detta och därmed garanteras att ej bli påförda förseningsavgift, som vid en normal inkomst kan uppgå till 300 kr. Vidare yrkas i den moderata motionen att den nuvarande avgiften för att få ett kvitto på avlämnandet ej skall utgå.

I sitt betänkande säger skatteutskottet att deklaranterna endast i liten omfattning efterfrågar bevis av det slag som i motionen föreslås. Utskottet anser det varken vara lämpligt eller erforderligt att införa ett system som kan förorsaka statsverket betydande merkostnader. Eftersom det inte föreligger någon reservation i utskottet har jag inte något yrkande; men jag kan inte underlåta att påtala det ologiska att dels säga, som utskottet gör, att deklaranterna blott sällan efterfrågar kvitton, dels påstå att slopandet av avgiften skulle medföra stora kostnader för statsverket.

För dem som för att eliminera sin oro för eventuell förseningsavgift vill ha kvitto på att de lämnat sin självdeklARATION verkar det stötande att det skall behöva kosta nästan lika mycket att få detta kvitto som det kostar att gå till doktorn. Det skulle vara mycket enkelt om man

tillhandahöll allmänheten kvittoblanketter att fylla i och sedan få stämp-
lade av vederbörande mottagare av självdeklarationen.

Jag hoppas att skattetilläggsutredningen, som bl. a. har att se över
reglerna rörande förseningsavgift, tar mina här framförda synpunkter un-
der positivt övervägande.

Herr OLSSON i Sundsvall (c):

Herr talman! Med hänsyn till att föreliggande utskottsbetänkande be-
handlar tre motioner som jag står bakom kanske det är förlätligt om
jag tar några av kammarens dyrbara kvällsminuter i anspråk, trots att
jag inte ämnar framställa något yrkande.

I den första motionen begär herr Nordin och jag införande av rätt
till proportionella val av taxeringsnämndsledamöter. Den andra motionen
innebär krav på att myndigheter alltid skall bifoga adresserade, portofria
svarskuvert med varje infordrad handling, inkl. självdeklarationen. I den
tredje motionen tar herr Boo och jag upp frågor om skattetillägg och
vikten av att jämningsregler införs och att rättssäkerheten garanteras
vid påförande av dessa tillägg.

Vad det gäller den sista motionen anser utskottet det vara angelägna
problem som tas upp, och att de problemen om möjligt skall lösas genom
de nya regler man hoppas skall komma redan 1977.

Portofria, adresserade svarskuvert för självdeklarationer och andra be-
gärda handlingar borde egentligen vara en självklarhet, dels som service
till uppgiftslämnarna, dels för att garantera myndigheterna att handling-
arna återsänds till rätt myndighet och helst utan större dröjsmål.

Frågor om att vidga rätten till proportionella val att avse ytterligare
uppdrag har aktualiserats vid flera tillfällen i riksdagen. Det har bl. a.
gällt val av nämndemän. För dessa val beslöt en enhällig riksdag i höstas
om en lagändring som innebär rätt till proportionella val av nämndemän.
Det har vidare gällt valförrättare. Själv motionerade jag 1974 om rätt
till proportionella val av dessa. Visserligen avslogs den motionen men
konstitutionsutskottet hade en påfallande positiv skrivning och vände
sig emot ensidig politisk sammanslutning av valförrättarna. Med anled-
ning av händelser denna vecka kan vi hoppas att ingen kommun kommer
att tillämpa majoritetsval när det gäller val av valförrättare i fortsätt-
ningen.

Den tredje gruppen gäller ledamöter av taxeringsnämnder. Den frågan
har vi tagit upp motionsledes både 1974 och i år. Tyvärr finns det ännu
ingen rätt till proportionella val av dessa, och även om i flertalet kom-
muner partierna kommer överens om en proportionell fördelning så exi-
sterar det undantag. Därför vore, som jag ser det, den bästa lösningen
att ändra taxeringsförordningen så att denna rätt införs. Minoritetspar-
tiernas representation skall inte vara beroende av majoritetspartiets goda
vilja utan den skall garanteras i lag.

Lekmännen har av ålder medverkat i taxeringsarbetet i vårt land. Det
är av största betydelse att alla medborgare har fullt förtroende för taxe-

ringsnämndernas arbete. Detta inte minst mot bakgrund av det rätt höga skattetryck som de flesta upplever. Av allt att döma kommer taxeringsnämnderna att få ökade uppgifter i framtiden, bl. a. beslut om påförande av skattetillägg och om förseningsavgifter. Därför ökar kravet på en allsidig sammansättning av nämnderna. Taxeringsförordningen ställer vissa krav på dem som skall kunna väljas till ledamöter i taxeringsnämnderna, men jag är övertygad om att inom ramen för en proportionell fördelning kan varje parti föreslå lämpliga kandidater till de platser som partiet får att besätta.

Riksdagen ansåg det i höstas vara viktigt att ändra bestämmelserna så att ensidig politisk sammansättning av nämndemän i fortsättningen förhindras, för att alla medborgare skall känna tilltro till rättsväsendets opartiskhet. På motsvarande sätt bör vi kunna se på taxeringsnämnderna.

Herr talman! Jag hoppas därför att det utredningsarbete som utskottet hänvisar till i sin motivering för avstyrkan av motionen skall leda till ett förslag om att proportionella val av taxeringsnämndsledamöter skall införas så att – liksom vad gäller rättsväsendet – alla medborgare oavsett partipolitiska sympatier skall kunna känna full tilltro till taxeringsväsendets opartiskhet.

Herr WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Först vill jag bara konstatera att det är ett enhälligt utskott som står bakom betänkandet i de här frågorna.

För att börja med de motioner som herr Olsson i Sundsvall berörde kan man göra ett konstaterande när det gäller proportionella val till taxeringsnämnder. I flera kommuner, såväl borgerliga som socialdemokratiska, finns problemet att taxeringsnämnderna blir litet ensidigt tillsatta. En motion av herr Johnsson i Blentarp påvisar att det i den kommun som han representerar i stor utsträckning bara blir borgerliga ledamöter i taxeringsnämnden.

Vi har i skatteutskottet tyckt att det inte skall vara på det här sättet utan vi förespråkar proportionella val till taxeringsnämnderna. Man kan alltså säga att motionärernas önskemål är tillgodosedda i det här avseendet, men det kanske dröjer ett tag innan det blir ett beslut i det här ärendet.

Sedan tog herr Olsson i Sundsvall upp motionen 1021 om portofria adresserade svarskuvert. Utskottet har också där ställt sig positivt, men det pågår utredningar i det här avseendet, och vi vill inte föregripa dem utan tycker att vi bör avvakta för att kunna ta ställning till frågan i dess helhet i ett senare läge. Det pågår ju även utredningar om tjänstebrevsrätten.

Herr Olsson i Sundsvall tog också upp bl. a. skattetilläggsfrågan, och där pekar utskottet på att det pågår en utredning. Eftersom jag själv deltar i denna utredning kan jag tala om att vi räknar med att lägga fram ett förslag under det här året som skall kunna tillämpas fr. o. m. 1977 års taxering.

Till herr Wachtmeister i Staffanstorp vill jag säga att vi inte ställer oss lika positiva till det motionsförslag som föreligger om införande av någon form av kvitto till deklaranterna som bevis för att man har avlämnat deklARATIONEN i rätt tid.

Det är riktigt som herr Wachtmeister säger att utskottet funnit det varken lämpligt eller erforderligt att införa ett sådant system som föreslås i motionen 1030. Vi tycker att det skulle förorsaka statsverket betydande kostnader, och jag vill personligen påstå att motionärerna nog inte tillräckligt har tänkt igenom vilka konsekvenser ett sådant system skulle få.

Skulle man ge varje deklarat kvitto måste man också ställa personal till förfogande för att signera kvittot på att deklARATIONEN blivit inlämnad i rätt tid. I den kommun jag kommer ifrån finns det möjlighet att lämna in deklARATIONEN i ett brevkast dygnet om. Då frågar man sig: Skall det finnas folk där dygnet om för att signera kvittot eller skall möjligheten slopas att lämna in deklARATIONEN på annan tid än kontorstid, så att säga?

Därför har vi i utskottet inte velat skriva något välvilligt om motionen 1030.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Sundsvall (c):

Herr talman! Jag kritiserade inte utskottets behandling av de tre motioner som jag väckt. Däremot kommenterade jag dessa något och ville då främst fästa uppmärksamheten på den motion där vi krävt proportionella val vid utseende av taxeringsnämndsledamöter, eftersom den tar upp en principiellt viktig fråga.

Med anledning av det som herr Westberg i i Hofors inledningsvis sade vill jag även påpeka att jag inte nämnde någon kommun med viss politisk struktur utan över huvud taget riktade mig emot att man i vissa kommuner i det längsta har tillämpat majoritetsförfarandet vid de val där det varit möjligt. Taxeringsnämnderna har varit ett av dessa; andra val har gällt nämndemän och valförrättare. Med hänsyn till att jag anser att vi skall ha rätt till proportionella val till samtliga de organ som kommunfullmäktige och landsting har att utse vidhåller jag att det är viktigt att lösa den frågan även när det gäller taxeringsnämnderna.

Som jag avslutningsvis framhöll hoppas jag att utredningen skall komma till ett sådant resultat att riksdagen nästa år eller eventuellt något längre fram kan fatta ett beslut i den av mig önskade riktningen.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Jag tror att herr Westberg i Hofors något missuppfattat syftet med vår motion. Avsikten var att man när man hämtar deklARATIONSblanketter också skulle kunna få en kvittoblankeTT. Det skulle inte krävas någon passning i samband med att blanketterna stoppas i brevlådan utan kvittot skulle vara till för personer som själva vill lämna sina deklARATIONER. De skulle utan kostnad kunna få ett kvitto på att de lämnat

deklarationen i rätt tid. Det kan omöjligt förorsaka statsverket några enorma summor utan kan endast medföra helt marginella kostnader.

Herr WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Jag kan inte, herr Wachtmeister i Staffanstorp, se annat än att om deklaranterna skall få ett kvitto måste det finnas personal som kan vidimera att deklARATIONEN är inlämnad i rätt tid. För att man skall klara detta behövs det mycket personal.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Med den erfarenhet jag har på det här området känner jag ett behov av att uttala min tillfredsställelse över att moderaternas representanter i skatteutskottet icke har stött den motion som vi här diskuterar.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! När man lämnar sin deklARATION personligen på den lokala skattemyndigheten, tas den emot av en tjänsteman. Om då vederbörande stämplar ett kvitto på att blanketten är lämnad som man har själv med sig, kostar det inte en massa pengar.

I detta anförande instämde herr Börjesson i Falköping (c).

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Herrarna är välkomna till en lokal skattemyndighet vid den tid då vi tar emot deklARATIONERNA. Då skall ni finna att införandet av kvittan i deklARATIONERNA skulle innebära ett merarbete, som skulle vara mycket kostsamt för statsverket. Det är ett faktum, och jag är litet förvånad över att moderater, som vill att vi skall begränsa antalet stats-tjänstemän, kan framlägga ett sådant här förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1975/76:11 med anledning av propositionen 1975/76:27 med förslag till lag om ändring i införsellagen (1968:621) jämte motion

Utrikesutskottets betänkande

1975/76:13 med anledning av propositionen 1975/76:120 om avgivande av förklaring enligt artikel 46 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 11 Folkpensioner, m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1975/76:29 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1976/77 till allmän försäkring jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 3 (Folkpensioner)

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 7 under punkten B 4 (s. 41–45) föreslagit riksdagen att

1. anta i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. till Folkpensioner för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 18 575 000 000 kr. Av detta belopp utgjorde 15 000 000 kr. en beräknad kostnadsökning för införande av nya bestämmelser om barntillägg till folkpension. Förslag om sådana bestämmelser hade framlagts i propositionen 1975/76:114, som tidigare tillstyrkts av utskottet (SFU 1975/76:28).

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:179 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemstälts att riksdagen skulle

1. anta i motionen ställda förslag om att för tidsperioden 1 juli 1976–30 juni 1977 pensionstillskotten skulle utgå med 32 % av basbeloppet, vilket innebär att de vid ett basbelopp om 9 700 kr. uppräknades från 2 037 kr. till 3 104 kr.,

2. anta förslagen i motionen om pensionstillskott för unga invalider och övriga förtidspensionerade enligt beräkningsgrunden 58 %, innebärande 5 226 kr. eller jämfört med av riksdagen antagen höjningsplan ett med 376 kr. uppräknat belopp,

3. hos regeringen anhålla om kompletteringsdirektiv till pensionskommittén om att utarbeta förslag om höjd grundpension och fortsatta pen-

sionsförbättringar med beaktande bl. a. av riksdagens uttalande år 1973 om lika pensionsförmåner oberoende av civilstånd.

1975/76:740 av herr Jonsson i Mora (fp) och fru Fränkel (fp), vari hemställdes att riksdagen begärde förslag till en plan för genomförande av lika folkpension oberoende av civilstånd,

1975/76:1187 av herrar Hylltander (fp) och Jonsson i Mora (fp), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde förslag syftande till att vidga rätten till pensionstillskott till att gälla även dem som begärt undantagande från ATP samt

1975/76:1205 av herrar Oskarson (m) och Nordgren (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande kompletteringsdirektiv till pensionskommittén om höjd grundpension m. m.

att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:179 (yrkande 3).

2. beträffande lika folkpensionsförmåner oberoende av civilstånd att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:740,

3. beträffande förstärkning av folkpensionerna med medel ur AP-fonderna

att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1205,

4. beträffande uppräknig av pensionstillskotten

att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:179 (yrkandena 1 och 2),

5. beträffande rätten till pensionstillskott för dem som begärt undantagande från ATP

att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1187,

6. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

7. att riksdagen med bifall till regeringens under punkten B 4 framlagda förslag till Folkpensioner för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 18 575 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

beträffande kompletteringsdirektiv till pensionskommittén om höjd grundpension m. m.

1. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under I bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:179 (yrkande 3) hos regeringen begärde tilläggsdirektiv till pensionskommittén om att utarbeta förslag till höjd grundpension och fortsatta pensionsförbättringar med beaktande bl. a. av riksdagens uttalande år 1973 om lika pensionsförmåner oberoende av civilstånd.

Nr 94

Onsdagen den
31 mars 1976

Folkpensioner,
m. m.

Onsdagen den
31 mars 1976

*Folkpensioner,
m. m.*

beträffande lika folkpensionsförmåner oberoende av civilstånd
2. av herr Hyltander (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:740 hos regeringen be-
gärde förslag till en plan för genomförande av lika folkpension för gifta
och ogifta.

beträffande uppräknig av pensionstillskotten
3. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under
4 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:179 (yrkandena 1 och
2) skulle anta av reservanten framlagt förslag till lag om ändring i lagen
den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott,

beträffande rätten till pensionstillskott för dem som begärt undanta-
gande från ATP

4. av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Ringaby (m), Magnusson
i Nennesholm (c) och Hyltander (fp), fröken Pehrsson (c) samt herrar
Fridolfsson (m) och Andersson i Nybro (c) vilka ansett att utskottet under
5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1187 hos regeringen
begärde förslag om en utvidgning av rätten till pensionstillskott till att
gälla även dem som begärt undantagande från ATP.

Vid denna punkt hade avgivits särskilt yttrande
beträffande förstärkning av folkpensionerna med medel ur AP-fon-
derna

1. av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m).

Punkten 5 (Bidrag till sjukförsäkringen)

Regeringen hade under punkten B 6 (s. 47 och 48) föreslagit riksdagen
att till Bidrag till sjukförsäkringen till budgetåret 1976/77 anvisa ett för-
slagsanslag av 2 210 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen
1975/76:2003 av herr Bohman m. fl. (m), vari yrkats bl. a. att riksdagen
beslutade anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 10 milj.
kr. förhöjt anslag (yrkandet 1).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2003 (yrkande 1),
2. att riksdagen med bifall till regeringens under punkten B 6 framlagda
förslag till Bidrag till sjukförsäkringen för budgetåret 1976/77 anvisade
ett förslagsanslag av 2 210 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

5. av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m) vilka ansett att utskottet

bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2003 (yrkande 1) och med anledning av regeringens under punkten B 6 framlagda förslag till Bidrag till sjukförsäkringen för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag 2 220 000 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits särskilt yttrande
beträffande bidrag till sjukförsäkringen
2. av herr Hyltander (fp).

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! I reservationen 4, som är fogad till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 29, vilket vi nu behandlar, tar reservanterna upp frågan om rätten till pensionstillskott för de pensionärer som begärt undantagande från ATP.

Pensionstillskotten tillkom år 1969, efter det att centerpartiet under nästan hela 1960-talet arbetat för att tillskapa något slag av standardtillägg för pensionärer. Eftersom folkpensionen är bunden till gällande basbelopp skall standardtilläggen följa med penningvärdeförsämringen, även om det blir något i efterskott. Men märk väl: den medger inte någon som helst standardökning för folkpensionärerna! Folkpensionärerna skall er-hålla standardförbättring genom pensionstillskotten. Även pensionstillskotten är bundna vid basbeloppet, och de årliga höjningarna – som f. n. är 3 % per år – blir fr. o. m. den 1 juli detta år 4 % i ökning, och kommer då upp till 25 % av basbeloppet. Gällande basbelopp är nu 10 000 kr.

Med den anknytning som pensionstillskotten har till folkpensionen och där det heter att tilläggen skall utgå till pensionärer med ingen eller ringa ATP, ville man ju gärna tro att alla pensionärer som inte har någon ATP eller som har en liten sådan pension också får pensionstillskott. Tyvärr är nu inte detta förhållandet. De människor som av olika anledningar begärt undantagande från ATP kan vara de som innan pensionstillskotten beslutades år 1969 begärde undantag och det kan också vara de människor som på grund av låga inkomster inte orkat med att betala avgifterna till ATP, alltså sådana som tillhör de verkligt ekonomiskt svaga människorna i vårt samhälle.

Å andra sidan är det bara inkomster från ATP-pension som man tar hänsyn till vid bedömningen av vilka som skall få pensionstillskott. Andra inkomster – hur höga de än är – tar man ingen hänsyn till. Detta förhållande leder till att människor som begärt undantagande från ATP och som är utan andra inkomster än folkpensionen, blir helt utestängda från den standardförbättring som andra folkpensionärer garanteras genom pensionstillskotten.

När riksdagen i början av december 1974 behandlade denna fråga på grund av en partimotion från centern blev vi i centern ensamma om att rösta för en garanterad minimistandard till folkpensionärerna. Eljest borde vi väl alla kunna vara överens om att det är en förstahandsan-

Nr 94

Onsdagen den
31 mars 1976

*Folkpensioner,
m. m.*

Onsdagen den
31 mars 1976.

Folkpensioner,
m. m.

gelägenhet att ge den generation människor, som genom sin arbetsinsats har lagt grunden för vårt välbefinnande, en trygg ålderdom. I varje fall ser vi inom centern det som en verkligt angelägen reform. Det var därför som vi återkom med en motion i ärendet även år 1975. När denna motion i maj månad samma år togs upp till behandling, tillsammans med en från moderat håll, beslöt riksdagen att frågan om pensionstillskotten skulle överlämnas till pensionskommittén för prövning.

Ännu har inget förslag i detta avseende kommit från pensionskommittén, och efter vad jag har hört har inte heller kommittén tänkt lämna något sådant, i varje fall inte under den närmaste tiden.

Med den allt snabbare penningvärdeförsämringen, som vi alla upplever som en besvärlig realitet, blir det för varje dag allt värre för de pensionärer som för sin försörjning är helt beroende av folkpensionen. Det är i detta läge som vi reserverar oss från centern, moderaterna och folkpartiet anser det angeläget att denna fråga får en skyndsam lösning, så att alla pensionärer kan tillförsäkras en tryggad tillvaro på ålderdomen och en möjlighet till den standardökning som alla vi andra på olika vägar försäkras om.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen 4 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., vilken är fogad till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 29.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! I denna sena timme skall jag ingalunda lägga beslag på de 15 minuter jag har antecknat mig för.

Först bara några ord om reservationen 2 av herr Hyltander, som gäller att vi skall justera folkpensionerna framöver så att de blir lika oberoende av civilstånd. Det är ett förslag som vi har fört fram från moderat håll i många år. Att vi inte står bakom den här reservationen beror helt enkelt på att regeringen faktiskt har gått oss till mötes i vårt krav. Det har blivit en 50 % större uppräknings av pensionerna för gifta än för ensamstående, och man har alltså slagit in på den väg som vi har anvisat. Vi hoppas och förutsätter att regeringen fortsätter på den vägen, och därför har vi ingen reservation nu. Vi får väl återkomma längre fram, om vi tycker att regeringen inte går vidare efter den linjen.

Reservationen 4 har herr Magnusson i Nennesholm redan talat för, och jag vill bara verifiera hans påstående att det i främsta rummet var människor med små inkomster som begärde utträde ur ATP, när det systemet infördes en gång. Jag tror att de inte hade möjligheter att förutse konsekvenserna. Som bekant har de heller ingen möjlighet att stå kvar i sjukförsäkringen, men det kommer upp i ett senare utskottsbetänkande.

Jag tycker att de här pensionärerna, som inte kan vara särskilt många, kan få sitt pensionstillskott, även om de har begärt utträde ur ATP, av den enkla anledningen att pensionstillskotten inte finansieras ur ATP-avgiften. Vore det så, skulle det vara svårare för dem att få något tillskott. Nu finansieras pensionstillskotten genom socialförsäkringsavgifterna, och

då bör nog de som har gått ur ATP kunna få det pensionstillskott som alla andra får.

Reservationen 5 avser bara en uppräknig av statens bidrag till sjukförsäkringen med 10 milj. kr., och den hänger samman med moderata samlingspartiets partimotion om en ökad satsning på hemsjukvården. Vi vill försöka få fram 100 000 nya platser där. Statens andel av denna finansiering är ju bara 15 % numera, så kostnaderna kommer på annat håll. Men just det här anslaget gäller 10 milj. kr., och jag yrkar bifall till den reservationen.

Sedan har vi, herr talman, bara ett särskilt yttrande – om litet snabbare höjning av pensionstillskotten – som vi också har haft i många år. Även därvidlag har ju regeringen gått med på en snabbare höjning – också i år, som vi nyss har hört från talarstolen av herr Magnusson i Nennesholm.

Vi tycker också att finansieringen av dessa pensionstillskott skulle kunna ske via AP-fonderna. De är ju intimt knutna till den här försäkringen.

Med detta föredömligt korta anförande, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 4 och 5.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! I motion 1975/76:740 av herr Jonsson i Mora och fru Fränkel begär man hos regeringen förslag om en plan för genomförande av lika folkpension för alla, gifta såväl som ogifta.

Det är ju ganska underligt, i dessa tider med tal om jämlikhet mellan människor och om kvinnors likställighet med män, att man på detta område inte redan fått ett tillstånd av jämlikhet. Det verkar precis som om man från regeringshåll inte begrep hur orättvist och snett det kan upplevas av dem det berör och som om man inte förstod det språk vi använder när vi påtalar misshälligheterna. Förstod man det rätt, borde jämlikheten beträffande lika folkpension för alla redan ha varit ordnad.

Det vore kanske, efter aktuellt exempel, bättre att beställa en saga med verklighetsinnehåll från en etablerad sagoberätterska, eventuellt med innehåll efter följande linjer:

Vi kan säga att det hände i Skenlandet. Prinsessorna – låt oss kalla dem Solsken och Månken – hade lycklig och lika barn- och ungdomstid. Prinsessan Solsken gifte sig av kärlek med den fattige prinsen i grannlandet, fick barn – ganska många – och ägnade sig åt att uppfostra dem och ge dem god start i livet, och hon bidrog till att göra dem till harmoniska och samhällsnyttiga medborgare. För detta fick hon ingen ATP, för hon arbetade hemma på det s. k. slottet. När hon uppnådde pensionsåldern fick såväl hon som kungen – alltså den f. d. prinsen som hon gifte sig med – en folkpension som låg ca 20 % lägre än den de skulle ha fått om de inte varit gifta.

Prinsessan Månken skaffade sig lagom bekvämt arbete, som gav henne ganska god fritid och betald semester och som gav henne, när hon uppnådde pensionsåldern, både full folkpension och ATP. Dessutom var

Nr 94

Onsdagen den
31 mars 1976

*Folkpensioner,
m. m.*

Onsdagen den
31 mars 1976

Folkpensioner,
m. m.

hon sjukförsäkrad under tiden om något skulle hända. Skulle prinsessan Solsken ha någon sjukförsäkring fick hon ordna den själv – eller också fick kungen göra det åt henne.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 2, vilket innebär bifall till motion 740. Uppräkningen till 95 % resp. 155 % av basbeloppet för ensamstående och äkta makar när det gäller pensionen är ett steg på rätt väg, men vi skulle gärna se att vi hade fått en plan för fortsättningen också i enlighet med motionen.

I motion 1975/76:1187 av mig och herr Jonsson i Mora begär vi förslag från regeringen, syftande till att vidga rätten till pensionstillskott till att gälla även dem som begärt undantagande från ATP. Även här är det en jämlikhetsfråga, herr talman, för dem som är i behov av pensionstillskott. Att särskilja dem som ej är med i ATP är en klar diskriminering. Behovet, och endast behovet, borde ju vara den gräns som skall tillämpas i ett sådant fall.

Som framhålls i motionen torde flertalet av de ca 20 000 människor som berörs av denna undantagslag inte ha haft möjlighet att trygga sin försörjning på ålderdomen hyggligt på annat sätt, och många har säkert inte varit medvetna om följderna när de begärde undantag från ATP. Många av de berörda har säkert, som anförts i reservationen, av ekonomiska skäl ansett sig tvungna att begära undantag från ATP på grund av den belastning avgifterna då skulle ha inneburit.

Herr talman! Det går säkert att även av detta material få en verklighetsgrundad saga, som går till regeringen fram och som kanske kan få den att förstå bättre.

Jag yrkar bifall, herr talman, till reservationen 4, vilket innebär bifall till motionen 1187.

Så endast några ord med anledning av det särskilda yttrandet nr 2 som jag står för.

I motionen 1975/76:2003 tar man upp frågan om kraftigt utbyggd hemsjukvård och de ökade kostnaderna härför samt begär ett med 10 milj. kr. förhöjt anslag i förhållande till regeringens förslag. Motionärerna är ute i angeläget ärende – hemsjukvården måste byggas ut och få bättre resurser, vilket är till fördel även för övrig sjukvård och dessutom betydligt billigare än motsvarande institutionsvård.

Folkpartiet har i partimotion begärt kraftig utbyggnad av långtidsvården och även statsbidrag till landstingens hemvårdare och motiverat detta krav. Jag förutsätter att folkpartiet vinner gehör för sitt krav på statsbidrag till hemsjukvården och har därför inte reserverat mig till förmån för den i motionen 1975/76:2003 förordade uppräkningsfrågan av sjukvårdsanslaget. Jag har alltså i dag, herr talman, inget yrkande utöver utskottets i detta ärend.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! I en debatt som denna om pensionärernas levnadsstandard, om ökade pensionstillskott osv. har jag ambitionen att angripa regeringen

och regeringspartiets representanter därför att de är alltför njugga mot pensionärerna. Men nu liksom i höstas kan man ju inte, när det blir tal om pensionsförmåner, komma förbi de borgerliga partierna, utan man måste i första hand bemöta dem. Det var inte bara herr Hyltander som berättade sagor från talarstolen här – det gjorde även herr Magnusson i Nennesholm och herr Ringaby.

Ni talar om bättre pensionsförmåner för pensionärer och om att konsumtionsmönstret för pensionärerna skall utredas. Det talas om hur eländigt pensionärerna har det, men inte på en enda punkt föreslår ni en verklig förbättring.

Herr Magnusson i Nennesholm sade att pensionärerna inte har fått någon standardökning, och det är alldeles riktigt – det kan jag instämma i. När man talar om basbeloppet och dess höjningar vet man ju att det blir nominella höjningar men inga reella höjningar. Däremot har riksdagen beslutat om vissa pensionstillskott och viss förbättring av grundpensionen. Men om man går tillbaka till 1969 års penningvärde finner man att den reella förbättringen bara är 180 kr. per månad och pensionär.

Herr Magnussons inlägg, och även herr Ringabys, gick ut på att man skulle höja pensionstillskotten och ge ett extra stöd till de pensionärer som tidigare begärt undantagande från ATP. Då ställer jag mig frågan: Vad hade hänt om den borgerliga linjen i ATP-frågan segrat och vi hade haft en frivillig tjänstepensionering? Hur stora tillskott skulle vi då ha diskuterat i dag?

Nej, herr talman, det var nog tur att den linje för allmänna tjänstepensionen som nu är rådande segrade. Det är verkligen ynkligt att höra hur man här från borgerligt håll talar sig varm för ökade pensionstillskott just till dem som själva har undantagit sig från detta.

Det är riktigt att det finns en mycket stor grupp – kanske alltför stor – som har ingen eller ringa ATP. Där bör man höja pensionstillskotten. Vänsterpartiet kommunisterna har under flera riksdagar föreslagit detta – jag var själv med om att göra det för fem år sedan – men vid alla tillfällen har det blivit avslag. Man har i efterhand höjt ökningstakten för pensionstillskotten från 3 % per år till 4 %. Det är bra men helt otillräckligt. När man talar om pensionärernas nuvarande levnadsstandard skall man veta att en ensamstående pensionär har 10 000 kr. om året att leva på, och det räcker inte alls.

Herr talman! Jag har heller inte för avsikt att förlänga debatten och upprepa den polemik som har kommit igen år efter år i den här frågan, utan jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3 som fogats till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 29.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! Herr Ringaby sade att timmen var sen och ville därför förkorta debatten. Herr Hyltander tog genast upp det och berättade en godnattsaga för kammaren. Jag skall försöka hålla mig till den verklighet vi har att leva i, och det är att behandla socialförsäkringsutskottets be-

tänkande nr 29, till vilket är fogade 5 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Det kan synas vara stora förändringar som begärs, vilket långt ifrån är fallet. Reservationen 1 från vpk och reservationen 2 från folkpartiet har i stort sett samma innehåll. Det begärs att man så snabbt som möjligt skall undanröja de skillnader i pensionen som finns mellan gift och ogift pensionstagare. Skillnaden mellan de båda reservationerna ligger däri att vpk begär att man skall lämna kompletteringsdirektiv till pensionskommittén, medan folkpartiet begär ett förslag till en plan för genomförande av lika folkpension och att det sker direkt.

Det är alldeles uppenbart att efter skatteomläggningen, som innebär att vi skattar lika oberoende av kön och civilstånd, är detta en fråga som tränger sig på. Men det gäller inte enbart pensionärerna utan även äktamakeprövningen för studerande. Vi har ändrat på reglerna för både pensionärerna och de studerande i takt med vad resurserna har tillåtit. Så sent som förra året räknade man upp pensionen för ensamstående men gjorde en ännu kraftigare höjning för pensionärspar för att utjämna klyftan mellan dessa två kategorier. Pensionstillskottet, som här är omnämnt, är ju neutralt och är lika för gift och ogift. På tal om förbättringar för folkpensionärerna kan också sägas att reglerna har blivit förmånligare i fråga om behovsprövade tillägg, såväl kommunala bostadstillägg som hustrutillägg. Vidare har beskattningsreglerna blivit förmånligare.

I reservationen 3 av herr Olsson i Stockholm begärs att pensionstillskotten skall höjas. Nu höjs pensionstillskottet fr. o. m. den 1 juli från 3 till 4 %. Taket för pensionstillskottet höjs från i dag 30 % till 45 % år 1981. Förtidspensionärer har rätt att få dubbla pensionstillskott. Det innebär att en ensamstående pensionär år 1981 har ungefär en och en halv pension jämfört med i dag och en förtidspensionär dubbel grundpension i förhållande till den nuvarande.

I reservationen 4 begärs ett förslag från regeringen om utvidgning av rätten till pensionstillskott att gälla även dem som har begärt undanlagande från ATP.

Vi begärde förra året, i försäkringsutskottets betänkande nr 15, att denna fråga skulle utredas av pensionskommittén. Där finns frågan i dag. Vi vet också – det har redovisats i utskottet – att pensionskommittén kommer att framlägga ett betänkande under innevarande år. Frågan är alltså redan aktualiserad och föremål för utredning. Jag ser därför detta som en markering. Sakläget har inte på något sätt ändrats.

De ledamöter av utskottet som deltar i den utredning som har att se över lagen om allmän försäkring, sociala samordningsutredningen – flera av utskottets ledamöter är med i den utredningen – är väl medvetna om svårigheten att mycket snabbt ändra lagen utan att ta hänsyn till de konsekvenser och additionseffekter som det faktiskt kan få om man inte överblickar hela detta område, som vi har till uppgift att se över.

Reservationen 5 gäller en uppräknig med 10 miljoner av bidraget till hemsjukvården. Utskottet har uttalat att vi inte på något sätt är emot detta. Men Landstingsförbundet har tillsammans med Sjukvårdens och

socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut just avslutat en utredning som överlämnats till Landstingsförbundets socialberedning för vidare åtgärder. Det skulle vara fel att föregripa beredningens förslag. Vi instämmer ju i motionärernas uppfattning att en förbättring är angelägen.

Herr talman! Jag skall inte gå in på de särskilda yttrandena. Det ena behandlar frågan, om finansieringen skall ske via AP-fonden eller på det sätt som nu sker. Där har vi motsatta uppfattningar. Men den debatten har vi anledning att föra när vi här i kammaren behandlar betänkanden om just AP-fonden.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! Vad som sägts här senast bekräftar bara vad jag sade om svårigheten att finna förståelse för de rättvisekrav som jag har talat för och som framförs i reservationerna 2 och 4. Det är kanske som jag sade att man finge bättre förståelse om man beställde en saga med det verklighetsinnehåll jag skisserat. Jag har inte dragit någon saga här – jag har bara antytt att det kanske vore bättre att beställa en sådan än att framföra de verklighetsgrundade påståenden och yrkanden som vi framfört motionsvägen och i reservationen.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Jag vill bara till herr Olsson i Stockholm säga att reservation nr 4 upptar ett förslag för att hjälpa dem som har det allra sämst i samhället. Pensionstillskotten är ju knutna till folkpensionen såsom sådan och betalas också, som herr Ringaby sade, med avgifter som läggs till folkpension och socialförsäkring. Det är alltså en verklig hjälp till de sämst ställda pensionärerna i samhället.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! Jag vill verkligen inte hålla med om att den grupp som reservation nr 4 gäller är de sämst ställda i samhället. Det är nog att ta i, herr Magnusson. Detta är en grupp som vid flera tillfällen när det har skett lagändringar haft möjligheter att gå in i ATP men som inte har gjort det. Man kan då fråga sig om det är ekonomiskt att undanhålla sig en ålderstrygghet under den tid man har möjlighet att arbeta och bygga upp litet grand för framtiden.

Herr Hyltander sade att folkpartiet vill ha en skyndsam lösning av det problem som tas upp i reservation nr 2 och att detta är ett rättvisekrav. Man skulle snabbt åstadkomma en utjämning; pensionärerna skulle få samma pension oberoende av civilstånd och kön.

Vi vet, herr Hyltander, att detta är en mycket dyrbar reform. Därför har vi redan slagit in på vägen att successivt utjämna klyftorna mellan ensamstående pensionärer och makar.

Jag lyssnade mycket noggrant på den allmänpolitiska debatten, där herr Ahlmark med skärpa betonade att folkpartiet inte kan vara med om reformer som skulle innebära väsentliga skatteökningar. Han ville ta avstånd från dyrbara reformförslag som kunde framläggas från andra håll. Representanterna för de övriga borgerliga partierna, centern och moderaterna, har inte anslutit sig till reservationen 2. Jag tror att det var klokt. Jag tror också att herr Hyltander inte hade reserverat sig i den här frågan, om han hade lyssnat mera på herr Ahlmark i den debatten.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Herr Magnusson i Nennesholm säger att pensionstillskotten går till dem som har det sämst ställt. Jag kan instämma i det. Det finns en vpk-reservation fogad till betänkandet, i vilken föreslås just en höjning av pensionstillskotten. Varför inte rösta på den reservationen?

Det är detta som jag menar är falskspel från de borgerliga partiernas sida. De talar ständigt om dem som har det sämst, och dem som har ringa eller ingen ATP, men de ställer aldrig upp och röstar för högre pensionstillskott. De talar om att man skall utreda folkpensionärernas konsumtionsmönster men är inte beredda att ställa upp på en verklig höjning. Ändå har det många år å rad förelegat konkreta förslag om höjning av pensionstillskotten. Det här är ett dubbelspel och ingenting annat. Det irriterar mig att de borgerliga partierna år efter år säger att just de slåss för att folkpensionärerna och de som har ringa eller ingen ATP skall få det bättre men aldrig röstar för ett sådant förslag. Våra förslag kan ändå inte vara så stötande på andra punkter att det inte skulle gå att rösta på dem. De riktar sig enbart till den här utsatta pensionärsgruppen.

I stället för att tala salvelsefullt i kammaren om dessa pensionärer vore det bättre att i utskottet och här i kammaren vid voteringen stödja konkreta förbättringsförslag.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Det är faktiskt så, fru Håvik, att ATP-pension är en särskild pension som betalas med särskild avgift. Folkpension är en annan pension som också betalas med särskild avgift. Till folkpensionen har vi knutit pensionstilläggen, och de betalas också särskilt. Det är de pensionärer som nu bara har folkpension och som har det allra sämst – detta vill jag också säga till herr Olsson i Stockholm – som vi vill hjälpa genom vårt förslag i reservationen 4. Från den 1 juli kommer pensions-tillägget att utgå med 25 % av basbeloppet, alltså 2 500 kr. Vi vet att penningvärdeförsämringen tyvärr fortsätter. Det kommer att innebära att de som inte får tillgång till pensionstillskotten jämte folkpensionen kommer i ett allt sämre läge gentemot dem som har folkpension och pensionstillägg. Det är anledningen till att vi har reserverat oss på denna punkt.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! Fru Håvik säger att jag skall lyssna på herr Ahlmark.

Herr Ahlmarks och min uppfattning sammanfaller. Om fru Håvik lyssnade på vad jag yrkade och läste reservationen 2 skulle hon finna att jag begär en plan – ingalunda omedelbara utgifter – för genomförande av lika pensionsförmåner oberoende av civilstånd. Det är inte samma sak som att frågan skall utredas ytterligare med tidsförlust som följd. En rättvisefråga av detta slag behöver man inte utreda. Planen skulle ange i vilken takt man är beredd att anslå de medel som behövs för att genomföra rättvisekravet.

Beträffande reservationen 4 kan jag instämma i vad herr Magnusson i Nennesholm har sagt.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Herr Olsson i Stockholm rekommenderar oss att rösta på reservationen 3, om det är så att vi vill hjälpa pensionärerna. Även om vi skulle stödja den reservationen och den skulle vinna i kammaren får ju de här pensionärerna icke ett öre av de pengarna. Det är där problemet ligger. Det gäller människor som gick ur ATP-systemet. Jag känner många av de människorna – det är verkligen småfolk, småbönder och skogsfolk, som faktiskt inte hade råd att betala ATP-avgiften. Det är orimligt att begära att de, när de gick ur ATP-systemet 1962, 1963 eller 1964, skulle kunna ana att de inte skulle få pensionstillskott, som infördes 1969. Därför borde kammaren nu vara generös och se till att de får dessa pensionstillskott.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Herr Magnusson i Nennesholm och jag talar om samma sak – om pensionstillskott för dem som har ringa eller ingen ATP. Det är så bra med den reservation som jag har fogat till utskottsbetänkandet att där finns lagtext och allting klart. Där står klart hur mycket vi i procent vill höja pensionstillskotten.

I mitt första inlägg sade jag att det var ynkligt att höra att de borgerliga partierna endast talar om tillskott för dem som själva har begärt utträde ur ATP-systemet. Jag står för mitt uttalande och måste upprepa, främst till herr Ringaby: Vad skulle ha hänt om man hade gått på den linje som herr Ringaby och hans partikamrater och andra borgerliga förespråkar, nämligen att man skall ha ett frivilligt ATP-system? Vad skall man då tala om för tillskott från statskassan och till hur många skulle det utgå?

Sedan är jag inte alldeles säker på att det bara är sådana som har det dåligt ställt som begärt frivilligt utträde ur ATP-systemet.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! Reservationen 4 måste vi väl ändå i dagens läge se som en markering. Förra året var vi ju helt eniga om att vi skulle överlämna

Onsdagen den
31 mars 1976

*Folkpensioner,
m. m.*

denna fråga till pensionskommittén för prövning, och jag vill återigen betona vad jag sade i mitt första inlägg, att pensionskommittén kommer med ett yttrande under innevarande år. På andra punkter i utskotts-
betänkandet har man nöjt sig med att pensionskommittén kommer med yttrande i flera väsentliga frågor som den har till uppgift att utreda.

Jag har tagit reda på att det gäller ca 6 000 människor, och det är inte alldeles riktigt att det är de sämst ställda. Men frågan skall ses över av pensionskommittén.

Herr Hyltander, det är inte speciellt några krafttag att begära en plan på detta – en plan som redan är påbörjad när det gäller att utjämna klyftorna mellan ensamstående pensionärer och pensionärspär. Detta påbörjades redan genom riksdagsbeslut 1974, som trädde i kraft den 1 januari 1975. På den vägen är vi. Resurserna är ansträngda – det är vi väl medvetna om. Så fort det finns möjligheter kommer detta krav att tillgodoses. Men då har vi samtidigt lika starka önskemål från er sida när det gäller de studerande och äktamakeprövningen i det sammanhanget. Det kostar åtskilliga miljoner kronor.

Vi måste nog fundera lite grand innan vi tar alltför kraftiga steg. Men att begära en plan för detta är, som sagt, inga politiska krafttag – den är redan påbörjad.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Jag tror att kammaren är helt ointresserad av att vid denna sena timme ta upp en debatt om vilket pensionssystem som varit bäst.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! Fru Håvik säger att planen är påbörjad, men det är just fortsättningen efter den början som vi skulle vilja se. Det är ingenting som hindrar att den görs i takt med de ekonomiska möjligheterna.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 15
Avstår - 1

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Hyltander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hyltander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Hyltander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hyltander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 230
Nej - 29
Avstår - 45

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289

Nej - 15

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Nennesholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvckan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152

Nej - 152

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Börjesson i Glömminge (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

M o m . 6 o c h 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fridolfsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Ringaby och Fridolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fridolfsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 45

Punkten 6

Utskottets hemställan bifölles.

§ 12 Åtgärder för att främja cykeltrafiken, m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1975/76:16 med anledning av motioner angående åtgärder för att främja cykeltrafiken, m. m.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Några framsynta riksdagsmän med Essen Lindahl, Henry Allard, Erik Tobé och Hans Nordgren i spetsen väckte 1963 en motion om bättre förutsättningar för cykeltrafiken. De var sannerligen inga opportunisterna. Cykelförsäljningen hade under 1950-talet minskat med nära 60 %. Nästan alla stadsplanerare och vägbyggare betraktade cykeln som ett döende transportmedel - användbart bara för barn och hurtbullar.

1963 gjorde motionärerna följande klarsynta uttalande: "Då det torde vara helt orealistiskt att tro att stads- och vägplaneringen kommer att kunna hålla jämna steg med bilismens fortsatta utveckling, måste det vara en klok samhällsekonomi att främja en alternativ fordonsgrupp, nämligen cyklisterna, som har betydligt mindre krav på trafikinvesteringar."

De s. k. experterna, de som såg realistiskt på de här frågorna, avstyrkte motionen. Det var meningslöst att bygga vägar för ett transportmedel som nu inte längre skulle bli aktuellt. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, trafiksäkerhetsrådet och Landskommunernas förbund avstyrkte, men riksdagen biföll i alla fall motionen, och utvecklingen har ju visat att det var motionärerna som fick rätt. Cykelförsäljningen ökade under 1960- och 1970-talen på ett revolutionerande sätt, och nu har cykeln börjat framstå som ett alternativt trafikmedel. Det gäller inte bara i vårt land, utan också i ett typiskt billand som USA.

I det trafikpolitiska program som framlagts för beslut i delstaten Kalifornien, som ju är världens biltätaste region, sägs det: "Cykeltrafikens

Nr 94

**Onsdagen den
31 mars 1976**

*Åtgärder för att
främja cykeltrafi-
ken, m. m.*

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för att
främja cykeltrafi-
ken, m. m.*

möjligheter som ersättning för bilresor ökar snabbt. Omkring en tredjedel av alla Kaliforniens invånare cyklar nu. Över hälften av cyklisterna är över 18 år." Cykelförsäljningen, som tidigare var obetydlig i USA, har ökat på ett mycket uppseendeväckande sätt. År 1974 såldes det i USA 14 miljoner cyklar mot 9 miljoner nya bilar.

Det finns framsynta personer också i våra dagar, herr talman. Det finns framsynta kommunalmän och stadsplanerare, som i några svenska kommuner metodiskt har satsat på åtgärder för att främja cykeltrafiken, men ännu återstår mycket att göra. Ett mycket stort hinder är de nuvarande statsbidragsbestämmelserna. Statsbidrag till cykelbanor kan utgå endast i anslutning till byggande av nya trafikledsprojekt, och för att man skall kunna få statsbidrag till cykelbanan måste den ligga alldeles intill vägbanan. Något förenklat kan det sägas att om cykelbanan ligger så nära landsvägen att cyklisterna inandas avgaserna från bilarna så utgår det statsbidrag. Men om cykelbanan ligger 100 meter från körbanan får man inget statsbidrag, för då anses cykelbanan inte höra till trafikleden.

Detta visar ju att bestämmelserna verkar på ett klart felaktigt sätt. De kan inte bidra till att vi får ett rationellt och sammanhängande cykelvägnät, och de speglar en förlegad syn på cykelns roll i trafikförsörjningen.

Cykelutredningen, som kom till stånd på grund av cykelmotioner åren 1972 och 1974, har påpekat detta förhållande och begärt att såväl statsbidragsbestämmelserna som vägtrafikförordningen skall omarbetas med hänsyn till den ökade roll som cykeltrafiken spelar. Men utredningen har också insett att en sådan omarbetning kommer att ta lång tid och har därför föreslagit temporära statsbidragsbestämmelser för att man utan dröjsmål skall kunna bygga ut cykelvägnätet.

Trafikutskottet, som haft att behandla motioner i denna fråga vid årets riksmöte, tillstyrker enhälligt dessa förslag. Vad jag särskilt vill understryka är att vi väntar oss temporära statsbidragsbestämmelser så snart det över huvud taget är möjligt.

I detta avseende ligger faktiskt USA före oss. Jag har just i dagarna fått i min hand ett officiellt meddelande från det amerikanska transportdepartementet, daterat den 15 mars, där man presenterar ett cykelvägsprogram, i vilket nya medel ställs till förfogande. Dessa medel kan endast användas för cykelvägsbyggande och skall ge pengar *utöver* de ordinarie medel till cykelbanor som finns inom väganlagens ram. De avser "att främja cykeltrafiken som ett alternativ för såväl arbets- som rekreativresor. Om sådana projekt realiserar i stor skala kommer de att minska trafikstockningar i städerna, minska luftföroreningar och buller samt spara energi."

Man har alltså gått före oss med temporära statsbidragsbestämmelser av just den typ som trafikutskottet nu enhälligt föreslår riksdagen att begära. Jag vill vädja till regeringen att, efter det beslut som jag nu hoppas kommer, omedelbart ta itu med att utarbeta dessa temporära statsbidragsbestämmelser. Jag tror jag i det här fallet kan tala för samtliga

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för att
främja cykeltrafi-
ken, m. m.*

de 4 miljoner cyklister som finns i detta land.

Det finns ett cykelparti som går över alla partigränser. Partiordföranden, Erik Sandström, befinner sig utanför detta hus men har gjort en stor insats på området.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Torwald (c), Carlshamre (m), Persson i Heden (c), Börjesson i Falköping (c), Schött (m) och Westberg i Ljusdal (fp).

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! Som herr Sven Gustafson i Göteborg hade vänligheten att erinra om var vi för 13 år sedan sju riksdagsmän som motionerade om att man borde klarlägga de samhällsekonomiska vinster som kunde göras genom en ökad cykeltrafik. Motionen väckte en viss uppmärksamhet. Cykelentusiasterna – men de var vid den tidpunkten inte så många – blev naturligtvis glada. Och Cykelfrämjandet såg en ny och bättre dag randas. Men andra tyckte att det var en samling insnöade riksdagsmän, som i bilismens årtionde ägnade sig åt något så inaktuellt som cykeltrafiken. Jag minns att en tidning sökte upp mig för att ta en bild av en cyklande riksdagsman. Cykeln ansågs som ett omodernt transportmedel.

Mot denna bakgrund är det glädjande att cykeln på senare år kommit alltmer till heders. Försäljningsökningen är väldigt stor i Sverige men också i bilismens hemland USA. Det är många goda krafter på skilda områden som arbetar för att främja cykeltrafiken. Även riksdagens trafikutskott har medverkat till denna gynnsamma utveckling. Jag tror man kan säga att trafikutskottet har varit och är en pådrivande kraft i detta arbete.

Jag avslöjar ingen hemlighet om jag säger att det i vårt trafikutskott sitter en samling cykelentusiaster med vår ordförande i spetsen. Vi kan ha skilda meningar när vi diskuterar problem på trafikpolitikens vida fält, men när vi diskuterar cykelfrågor brukar enigheten vara mycket stor. Och jag vill i det här sammanhanget ge vår ordförande, herr Gustafson, en eloge. På ett skickligt och engagerande sätt har han drivit dessa frågor. Men om sanningen skall fram har han inte haft det alltför svårt att övertyga utskottets ledamöter.

Riksdagens cykelparti är en slagkraftig och väl sammansvetsad enhet, det kan vi än en gång konstatera vid behandlingen av dessa motioner. Trafikutskottet har positivt behandlat föreliggande motioner och jag ber med detta korta inlägg att få yrka bifall till trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 16.

I detta anförande instämde herrar Mellqvist (s), Rosqvist (s), Hjorth (s) och Carlsson i Vikmanshyttan (c).

Nr 94

Onsdagen den
31 mars 1976

*Åtgärder för att
främja cykeltrafi-
ken, m. m.*

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till morgondagens sammanträde.

§ 13 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle socialutskottets betänkande nr 28, näringsutskottets betänkande nr 39 och utrikesutskottets betänkande nr 12 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 23.46.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert